

LONDRA, NEW YORK, İSTANBUL VE ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ STRATEJİK PLANLARININ BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN ŞEHİRLERDE PLANLAMA YAKLAŞIMI İLE BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation of the Strategic Plans of London, New York, Istanbul and Ankara Metropolitan Municipalities with the Planning Approach of the United Nations in Big Cities.

Dr. M. Serdar ERBAŞ*

Geliş Tarihi: 7.03.2023 | Yayına Kabul Tarihi: 2.06.2023

Öz

Şehirler ve özellikle büyükşehirler toplum hayatı ve insanlar için hayati derecede önemlidir. Günümüzde insanların çoğunluğu şehirlerde, büyükşehirlerde ve İstanbul, Londra, New York gibi metropolitan şehirlerde yaşamaktadır. Bu nedenle, özellikle büyükşehirlerin ve metropolitan şehirlerin planlanması ve yönetimi önem taşımaktadır. Tam bu noktada bazı metropolitan nitelikli şehirlerde stratejik planlamanın gerektiği şekilde yapılmaması ve dünyada gelişen yönetim uygulamalarından yararlanılmaması nedeniyle kent sakini insanların hayatında beklenen iyileşmelerin sağlanamaması sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple büyükşehirlerin ve metropolitan şehirlerin planlamanın ve stratejik planlarının nasıl yapıldığı ve nasıl yapılması gerektiği sorusu ile karşılaşılmaktadır. Bu çalışmada, uluslararası örnekler ve rehberlerden yararlanarak büyükşehirlerde ve metropolitan büyükşehirlerde planlama, stratejik yönetim ve stratejik planlama süreçlerinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi sürecine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışmada literatür araştırması ve derleme yöntemi kullanılmıştır. Türkiye'de büyükşehir belediyelerinde

Abstract

Cities and especially metropolitan cities are vitally important for community life and people. Today, the majority of people live in cities and metropolitan cities such as Istanbul, London and New York. Because of that, especially the planning and management of metropolitan cities is crucial. At this point, in some metropolitan cities, the problem of not achieving the expected improvements in the lives of the people of the city can be encountered due to the fact that the strategic planning is not done properly and the management practices developed in the world are not utilized. For this reason, the question of how the planning and strategic plans of metropolitan cities are made and how they should be done is arising. In this study, it is aimed to contribute to the development and improvement of planning, strategic management and strategic planning processes in metropolitan cities by making use of international examples and guides. Literature research and compilation method were used in the study. Strategic planning and strategic management system in metropolitan municipalities in Turkey has been put forward in

* Sağlık Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, Başmüfettiş, Dr. Muhammet Serdar ERBAŞ, mserdar.erbas@saqlik.gov.tr; ORCID ID: 0000-0002-2865-0166.

stratejik planlama ve stratejik yönetim sistemi yasal ve yönetsel düzenlemeler ışığında ortaya koyulmuştur. Örnek şehirler olarak Türkiye'nin Başkenti olan Ankara ve ekonomi açısından en büyük şehri olan İstanbul ile nüfusu ve ekonomik yapısı itibarıyla İstanbul'un bir benzeri ve global ölçekte gelişmiş bir şehir olan New York şehri; nüfusu ve başkent olması ile Ankara şehrinin bir benzeri olan ve global ölçekte gelişmiş bir şehir olan Londra şehri; büyükşehirlerin stratejik planları karşılaştırmasına dahil edilmiştir. Birleşmiş Milletler HABİTAT Gündemi Kentsel Göstergeler Programı, Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehber, Kentsel Refah Ölçüm Metodolojisi, Kentsel Refah Endeksi, Akıllı Şehirler Yaklaşımı gibi uluslararası nitelikte kentsel planlama ve stratejik planlama yaklaşımları ve standartları ortaya koyularak Londra, New York, İstanbul ve Ankara büyükşehir belediyelerinin stratejik planları özellikle belirlenen amaçlar yönüyle incelenmiş, bu şehirlerin stratejik planları, Birleşmiş Milletlerin yerel yönetimlerde planlama rehberleri ile birlikte karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'de belediye stratejik planları beş yıllık seçim dönemine uygun olarak hazırlanmakla birlikte büyükşehirlerin stratejik plan dönemlerinin daha uzun vadeli trendler de dikkate alacak şekilde geliştirilmesi tartışılmalıdır. Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberinde; büyükşehirler için HABİTAT Gündemi Kentsel Göstergeler Programı, Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehber, BM Kentsel Refah Ölçüm Metodolojisi ve Kentsel Refah Endeksi, Akıllı Şehirler gibi uluslararası nitelikli rehberler dikkate alınarak farklı bir planlama metodolojisi oluşturulması, büyükşehir stratejik planlarında Londra şehri örneğinde olduğu gibi merkezi yönetimin katılımının sağlanması ya da görüşünün alınması uygun olacaktır. İstanbul ili ve çevresi için bir metropolitan bölge planlaması yapılmasının gündeme getirilmesinin ve İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerde stratejik plan dışında ulaşım, çevre, kalkınma, deprem ve afetle mücadele gibi özel temalı planların da stratejik planla uyumlu şekilde hazırlanmasının faydalı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Metropolitan Şehir, Stratejik Planlama, Stratejik Yönetim, İstanbul, Ankara, New York, Londra.

the light of legal and administrative regulations. As exemplary cities, Ankara, the Capital of Türkiye, and İstanbul, the largest city in terms of economy, and New York, a city similar to İstanbul in terms of population and economic structure, and a developed city on a global scale; The city of London, which is similar to the city of Ankara with its population and being the capital, and a developed city on a global scale; included in the comparison of strategic plans of metropolitan cities. International urban planning and strategic planning approaches and standards such as United Nations HABİTAT Agenda Urban Indicators Program, International Guide for Urban and Regional Planning, Urban Welfare Measurement Methodology, Urban Welfare Index, Smart Cities Approach have been put forward and strategic plans of London, New York, İstanbul and Ankara municipalities were examined in terms of the objectives determined in strategic plans of these cities were evaluated in comparison with the planning guides of the United Nations. Although municipal strategic plans in Türkiye are prepared in accordance with the five-year election period, it should be discussed that the strategic plan periods of metropolitan cities should be developed in a way that takes into account longer-term trends. In the Strategic Planning Guide for Municipalities; It would be appropriate to form a different planning methodology for metropolitan cities taking into account internationally qualified guides such as the HABİTAT Agenda Urban Indicators Program, the International Guide for Urban and Regional Planning, the UN Urban Welfare Measurement Methodology and Urban Welfare Index, and Smart Cities. It has been concluded that it would be beneficial to bring a new metropolitan regional planning method to the agenda for the province of İstanbul and its surroundings, and to prepare special themed plans such as transportation, environment, development, earthquake and disaster fighting in harmony with the strategic plan in addition to the strategic plan in metropolitan cities such as İstanbul and Ankara.

Keywords: Metropolitan City, Strategic Planning, Strategic Management, İstanbul, Ankara, New York, London.

GİRİŞ

Farabi'ye göre insan gerçek mutluluğa ancak erdemli şehirde (medinetül fadıla) ulaşabilir. Erdemli şehir, ilahi düzen içerisinde gökyüzünün yeryüzündeki tamamlayıcısıdır. İbn-i Haldun'a göre ise kent yaşayan bir organizmadır, kentler de aynı insanlar gibi doğar, yaşar ve yok olurlar. Thomas More ise hayali Ütopya adasında 54 büyük ve güzel şehir hayal etmiştir (Ekici, 2019: 77). Bu durum tarih boyunca insanların şehir ve şehir yaşamına ilişkin beklentilerini sistematize etmeye çalıştıklarını göstermektedir.

Küreselleşmeyle beraber çok hızlı bir değişimin yaşandığı günümüzde kurumların varlıklarını sürdürebilmeleri, bu değişimi ve doğuracağı sonuçları önceden tahmin edebilmeleri ile ilgilidir. Kurumların kısıtlı kaynaklar ile hedeflerine ulaşabilmesi ve bulunduğu çevreye uyum sağlayabilmesi stratejik planlamayı bütün kurumlar için zorunlu hale getirmiştir. Son zamanlarda dünyada ağırlık kazanan yerleşme eğilimi sonucu olarak yerel yönetimler ve onun en önemli aktörü olan belediyeler giderek önem kazanmaktadır. Belediyelerden doğrudan hizmet alan vatandaşların beklentilerinin artmasına rağmen kaynakların kısıtlı olması, belediyeleri daha verimli ve etkili hizmet sunma noktasında zorlamaktadır (Arıkan, 2016: IV). Stratejik planlama, sistematik şekilde bir kurumun durumunu, hedeflerini ve hedeflere yönelik faaliyetlerini belirleyen bir süreç olup bu süreç sonucunda güncellenebilen, yöneticiler için rehber niteliği taşıyan stratejik plan ortaya çıkmaktadır (Memiş, 2019: 2). Kamu kurumları açısından stratejik plan, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanununda "Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plan" şeklinde tanımlanmıştır. Stratejik plan, stratejik planlama çalışmalarının nihai sonucunun yazılı hale getirilmiş ve yetkili makam ya da kişilerce onaylanmış şeklini ifade etmektedir.

Yerel yönetimlerde stratejik yönetim yaklaşımının uygulanması ise yerel yönetimlere bir yön belirleme kaygısının yanı sıra vatandaş beklentisinin iyi belirlenmesi, vatandaşın yerel yönetimlere katılımının sağlanması, yerel yönetimlerin günü kurtaran rutin işler yerine daha somut çıktılar sağlayacak orta ve uzun vadeli faaliyetlere odaklanmaları açısından önemlidir. Bununla birlikte yerleşmeye yönelik küresel yaklaşımlar da yerleşme ve yerel yönetimlerde stratejik plan-

lama sürecini hızlandırmaktadır. Stratejik planlama, kamu kurumlarına özellikle belirsizlik ve kriz dönemlerinde beklenmedik olaylarla nasıl başa çıkacakları hususunda yardımcı olan bir yönetim sistemidir. Bu kapsamda kurum içi durum ve çevre analizleri, fırsat ve tehditlerin önceden öngörülebilmesi, kaynakların ise bu doğrultuda en etkin şekilde kullanılması açısından önem taşımaktadır. Ulaşılması gereken hedeflerin gerçekçi şekilde saptanması, mevcut durumdan hedeflenen duruma en hızlı ve etkin şekilde ulaşılması stratejik plan hazırlamanın ve uygulamanın temel amacını teşkil etmektedir. Yerel yönetimlerde stratejik planın hazırlanması kadar uygulanma sürecini de kolaylaştıracak kültürün oluşturulması önemlidir. Yerel yönetimlerde stratejik planlamanın başarılı olması için üst yönetimin stratejik bir bakış açısına sahip olması gerekmektedir. Diğer taraftan çalışanların da süreci sahiplenmesi önemlidir. Stratejik yönetim, en üst düzeyden en alt düzeye kadar aynı hedeflere odaklanmış istekli bir yönetici ve çalışan kadrosunu gerektirmektedir. Esasında bu durum, stratejik yönetim anlayışının hem iç hem dış paydaşların ve vatandaşların katılımını gerektirdiğini göstermektedir (Güngör ve Kutlu, 2018: 306, 314-315).

Şehirler ve özellikle büyükşehirler toplum hayatı ve insanlar için hayati derecede önemlidir. Günümüzde insanların çoğunluğu şehirlerde ve önemli bir bölümü büyükşehirlerde ve bazen büyükşehri de aşan İstanbul, Londra, New York gibi metropolitan şehirlerde yaşamaktadır. Bu noktada özellikle büyükşehirlerin ve metropolitan şehirlerin planlanması ve yönetimi önem taşımaktadır. Tam bu noktada bazı metropolitan nitelikli şehirlerde stratejik planlamanın gerektiği şekilde yapılmaması ve dünyada gelişen yönetim uygulamalarından yararlanılmaması nedeniyle kent sakini insanların hayatında beklenen iyileşmelerin sağlanamaması sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple büyükşehirlerin ve metropolitan şehirlerin planlamasının ve stratejik planlarının nasıl yapıldığı ve nasıl yapılması gerektiği sorusu ile karşılaşılmaktadır. Bu çalışmada, uluslararası örnekler ve rehberlerden yararlanarak büyükşehirlerde ve metropolitan büyükşehirlerde planlama, stratejik yönetim ve stratejik planlama süreçlerinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışmada literatür araştırması ve derleme yöntemi kullanılmıştır. Örnek şehirler olarak Türkiye'nin Başkenti olan Ankara ve ekonomi açısından en büyük şehri olan İstanbul ile nüfusu ve ekonomik yapısı itibarıyla İstanbul'un bir benzeri ve global ölçekte gelişmiş bir şehir olan New York şehri; nüfusu ve başkent olması ile Ankara şehrinin bir benzeri olan ve global ölçekte gelişmiş bir şehir olan Londra şehri; büyükşehirlerin stratejik

planları karşılaştırmasına dahil edilmiştir. Türkiye’de büyükşehir belediyelerinde stratejik planlama ve stratejik yönetim sistemi yasal ve yönetsel düzenlemeler ışığında ortaya koyulmuş, Birleşmiş Milletler HABITAT Gündemi Kentsel Göstergeler Programı, Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehber, Kentsel Refah Ölçüm Metodolojisi, Kentsel Refah Endeksi, Akıllı Şehirler gibi uluslararası düzeyde kentsel planlama ve stratejik planlama yaklaşımları ve standartları ortaya koyularak Londra, New York, İstanbul ve Ankara büyükşehir belediyelerinin stratejik planları özellikle belirlenen amaçlar yönüyle incelenmiştir. Londra, New York, İstanbul ve Ankara şehirlerinin stratejik planlarının özellikle belirlenen amaçlar yönüyle Birleşmiş Milletlerin yerel yönetimlerde planlama rehberleri ile birlikte karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi ile büyükşehirlerde ve metropolitan büyükşehirlerde planlama ve stratejik planlama sürecine ilişkin öneriler ortaya konmuştur.

1. TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE STRATEJİK YÖNETİM VE PLANLAMA

12.11.2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Türkiye’deki büyükşehir belediye sistemi değiştirilmiş bir il belediyesinin büyükşehir belediyesine dönüştürülebilmesi için temel gereksinim olan nüfus ölçütü değiştirilmiş, il nüfusunun 750.000 ve üzerinde olması zorunlu olmuştur. 6360 sayılı Kanun ile Türkiye’de var olan büyükşehir yönetim modeli, il bazlı büyükşehir yönetimine dönüştürülmüştür. Bu Kanunla Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Şanlıurfa, Trabzon, Van ve Ordu il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. Böylece büyükşehir belediyelerinin sayısı otuza çıkmıştır. Bu düzenleme ile dünyada olduğu gibi Türkiye’de de metropol kentlerin etkin ve verimli yönetilmesi için etkili yerel yönetim modelini oluşturmak amaçlanmıştır. Metropolitan şehir yönetimlerinin temel işlevi olan mekansal planlama, metropolitan alanda koordinasyonu veya tek elden planlama ve yönetimi gerektirmekte olup toplu taşıma, karayolu ve ray sistemlerini, atık yönetimi ve atık-su yönetimini ön plana çıkarmaktadır (Coşkun, Pank ve Şen, 2019: 301, 305-306, 312).

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanununun, “Stratejik Planlama ve Performans Esaslı Bütçeleme” başlıklı 9. Maddesinde yer alan “*Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar... Kamu idareleri, yürütecekleri faaliyet ve projeler ile bunların kaynak ihtiyacını, performans hedef ve göstergelerini içeren performans programı hazırlar. Kamu idareleri bütçelerini, stratejik planlarında yer alan misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerle uyumlu ve performans esasına dayalı olarak hazırlarlar.*” hükmü ile stratejik plan, performans programı hazırlanması görev ve sorumluluğu yönetime verilmiştir. 22/12/2005 tarihli ve 5436 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla tüm kamu idarelerinde strateji geliştirme birimleri (SGB) oluşturulmuştur. Bu birimler, 18/02/2006 tarihli ve 26084 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Strateji Geliştirme Birimlerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile stratejik planlama çalışmalarının koordinasyonu ile görevlendirilmiştir.

10.07.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunuyla büyükşehir belediyelerine mahalli idareler genel seçimlerinden sonra altı ay içerisinde stratejik plan hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir. Kanunla büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları arasına büyükşehir belediyesinin stratejik planına uygun olarak bütçesini hazırlama görevi verilmiştir. Büyükşehir belediye başkanına belediyeyi stratejik plana uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi hazırlamak ve uygulamak, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirlemek, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak görevi verilmiştir. Ayrıca, büyükşehir belediyesinde genel sekreter ve yardımcılarının, hizmetlerin yürütülmesini mevzuat hükümlerine, belediyenin amaç ve politikalarına, stratejik planına ve yıllık programlarına uygun olarak sağlama görevi bulunmaktadır (Kamuda Stratejik Yönetim Çalışma Grubu Raporu, 2013: 9).

5018 sayılı Kanunda belirtilen kamu idarelerinin yanı sıra 13/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunuyla nüfusu 50.000 ve üzerindeki tüm belediyeler ile 23/07/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunuyla bütün büyükşehir belediyeleri stratejik plan hazırlamakla yükümlü tutulmuştur. Yerel yönetimler kapsamında ilgili kanunlarla büyükşehir belediyelerine, nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelere ve il özel idarelerine stratejik plan hazırlama yükümlülüğü getirilmiş; yerel yönetimlere ilk stratejik planlarını hazırlamaları için ilgili oldukları kanunların yürürlüğe giriş tarihinden itibaren bir yıl süre verilmiştir. Buna göre; il özel idareleri 4 Mart 2006 ve belediyeler 13 Temmuz 2006 tarihine kadar ilk stratejik planlarını hazırlamakla yükümlü tutulmuşlardır. 205 belediye ve 81 il özel idaresinin büyük çoğunluğu belirtilen tarihlerde hazırlık çalışmalarını tamamlamıştır. Belediyeler ve il özel idareleri mahalli idareler genel seçimlerinden sonra altı ay içerisinde stratejik plan hazırlamak zorunda oldukları için 29 Mart 2009 seçimlerinden sonra ikinci kez stratejik plan hazırlamıştır. Planların bir kısmı güncellenmiş bir kısmı ise yenilenmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2015: 27-28).

Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı tarafından 2019 tarihinde "Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberi" yayımlanmıştır. 5018 sayılı Kanun'da belirtilen kamu idarelerinin yanı sıra 13/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'yla nüfusu 50.000 ve üzerindeki tüm belediyeler ve büyükşehir belediyeleri ile il özel idareleri stratejik plan hazırlamakla yükümlüdür. Kamu yönetimi ve kamu mali yönetimi reformları çerçevesinde belediyelerde uygulanmakta olan stratejik yönetim süreci; belediyelerin orta ve uzun vadede odaklanmak istediği önceliklerin belirlenmesi, bütçe hazırlama ve uygulama sürecinde mali disiplinin sağlanması, kaynakların stratejik önceliklere göre dağıtılması ve etkin kullanılıp kullanılmadığının izlenmesi ile bunun üzerine kurulu bir hesap verme sorumluluğunun geliştirilmesine temel teşkil etmektedir (Cumhurbaşkanlığı SBB, Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberi, 2019: 1-2).

Belediyelerde stratejik planlama (Cumhurbaşkanlığı SBB, Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberi, 2019: 1-2);

- ◇ Şehir halkının yaşam kalitesini etkileyen ve etkilemesi muhtemel koşulların anlaşılması,

- ◇ Şehrin gelecekte ulaşmak istediği konum konusunda ortak bir anlayış ve mümkün olduğunca geniş bir uzlaşma sağlanması,
- ◇ Belediyenin kaynaklarını etkin bir şekilde kullanma yollarını arayarak ne yapması ve nasıl bir kurum olması gerektiğini tanımlayan sistematik bir süreçtir.

Belediyeler şehrin geleceğini yönlendirebilmek üzere iki temel araç kullanır (Cumhurbaşkanlığı SBB, Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberi, 2019: 1-2):

- ◇ Şehirdeki konut, sanayi, turizm, ulaşım yeşil alan ve dinlenme gibi çeşitli işlevlerin mekân üzerindeki dağılımını ve yerleştirilmesini sağlayan imar planlaması,
- ◇ Belediye kurumunun yetki, görev ve sorumlulukları çerçevesinde kaynak kullanım önceliklerini belirleyen stratejik planlama.

Birbirleriyle hiyerarşik bir ilişki içinde olmayan bu iki planlama süreci, birbirinden etkilenerek şehrin arzu edilen geleceğine ulaşmak için mekânsal, kurumsal, toplumsal boyutları olan yol haritasını oluşturur. Belediye stratejik planı yalnızca belediye tüzel kişiliği içinde yer alan daire, müdürlük, şube gibi hizmet veya destek birimlerine yön veren bir belge değildir. Aynı zamanda;

- ◇ Belediyelere bağlı, ayrı bütçeli ve kamu tüzel kişiliğine haiz su ve kanalizasyon, ulaştırma ve benzeri hizmetleri yürüten bağlı idareler ile,
- ◇ Belediyelerin doğrudan ya da bağlı idareleri ve ortak oldukları şirketlerce sermayesinin yüzde 50'sinden fazlasına sahip olunan belediye şirketlerine stratejik bir çerçeve sunmaktadır (Cumhurbaşkanlığı SBB, Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberi, 2019: 1-2).

1.1. Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinde Stratejik Yönetim Süreci

Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin stratejik planlama aşamasını da içeren stratejik yönetim süreci aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 1. Büyükşehir Belediyelerinde Stratejik Yönetim Süreci

<ul style="list-style-type: none"> • Planın Sahiplenilmesi • Planlama Sürecinin Organizasyonu • Hazırlık Programı 	STRATEJİK PLAN HAZIRLIK SÜRECİ	Planlama Sürecinin Planlanması
<ul style="list-style-type: none"> • Kurumsal Tarihçe • Uygulanmakta Olan Stratejik Planın Değerlendirilmesi • Mevzuat Analizi • Üst Politika Belgeleri Analizi • Faaliyet Alanları İle Ürün Ve Hizmetlerin Belirlenmesi • Paydaş Analizi • Kuruluş İçi Analiz • PESTLE Analizi • GZFT Analizi 	DURUM ANALİZİ	Neredeyiz?
<ul style="list-style-type: none"> • Misyon • Vizyon • Temel Değerler 	GELECEĞE BAKIŞ	Nereye Ulaşmak İstiyoruz?
<ul style="list-style-type: none"> • Amaçlar • Hedefler • Performans Göstergeleri 	STRATEJİ GELİŞTİRME	Nereye Ulaşmak İstiyoruz?
<ul style="list-style-type: none"> • Performans Hedefleri • Performans Göstergeleri • Faaliyetler • Projeler • Maliyetlendirme • Bütçeleme 	PERFORMANS PROGRAMI	Gitmek İstedığımız Yere Nasıl Ulaşabiliriz?
<ul style="list-style-type: none"> • Stratejik Plan İzleme Toplantısı • Stratejik Plan Değerlendirme Toplantısı • Faaliyet Raporu • İç Denetim 	İZLEME VE DEĞERLENDİRME	Başarımızı nasıl takip eder ve değerlendiririz?

Kaynak: Cumhurbaşkanlığı SBB, Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberi, 2019:3.

1.2. Türkiye’de On Birinci Kalkınma Planında Belediyeler

Türk kamu yönetiminde 11. Kalkınma Planında da şehirleşme konusunda amaç, politika ve tedbirlere yer verilmiştir. 2019-2023 yıllarını kapsayan 11. Kalkınma Planında “Şehirleşme” başlığı altında amaç; “İnsan odaklı, doğal hayata ve tarihi mirasa saygılı, temel kentsel hizmetlerin adil ve erişilebilir bir şekilde sağlandığı, yaşam kalitesi yüksek ve değer üreten şehirler ve yerleşimler oluşturmak temel amaçtır” şeklinde belirlenmiştir.

“Politika ve Tedbirler” ise; şehirlerin kalkınma vizyonuyla eşgüdüm içerisinde, çok merkezli, karma kullanımı destekleyen, özellikle erişilebilirliği sağlayan bir

*yaklaşım*la planlanacağı, mekânsal planlarda topoğrafyayla ahengin sağlanması ve afet riski, iklim değişikliği, coğrafi özellikler ve tarihi değerlerin gözetilmesinin esas alınacağı, şehirlerin özgün kimliğini geliştirmek üzere destek programı geliştirileceği; başta açık ve yeşil alanlar olmak üzere şehirlerdeki kamusal alanların korunacağı, mahalle bazında kırılğan kesimlere yönelik olarak yerel yönetimlerin ihtiyaç analizi yaptırmasının ve hizmet kalitesinin artırılmasının destekleneceği, yeşil şehir vizyonu kapsamında millet bahçeleri yapılacağı, mekânsal planlama sisteminin geliştirileceği, imar uygulamalarında alt düzeydeki imar planlarının bütünlüğünün korunacağı, yatay mimariyi yansıtan başarılı örnek yerleşimlerin belirleneceği, haritacılık alanında konumsal hassasiyet, dijitalleşme ve yeni teknolojilerin kullanımının güçlendirileceği, yatırımlara temel oluşturmak üzere sayısal hale gelmiş güncel, güvenilir kadaströ verileri sunulacağı, kentlerin yaşam kalitesi seviyelerinin izlenmesine yönelik ölçme ve değerlendirme araçları geliştirileceği, akıllı şehir stratejileri ve yol haritalarının hazırlamaların teşvik edileceği, Ulusal Akıllı Şehir Stratejisi ve Eylem Planı ile rehberlik sağlanacağı şeklinde belirlenmiştir (On Birinci Kalkınma Planı, 2019: 159-161). 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanunla nüfusu 750 binin üzerinde bulunan iller, il sınırları esas alınarak büyükşehir belediyesine dönüştürülmek suretiyle büyükşehir belediyelerinin yetki alanının genişletildiği ve belediyelerde yaşayan nüfus oranının 2018 yılı itibarıyla yüzde 93,8 e ulaştığı belirtilmiştir (On Birinci Kalkınma Planı, 2019: 26).

11. Kalkınma Planında belirlenen politika ve tedbirler kapsamında; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2019 yılında “2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı” hazırlanarak uygulamaya koyulmuştur. 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı kapsamında ve Akıllı Şehirler Olgunluk Değerlendirme Modeli doğrultusunda, Şehir Endeksi Sistemi kurularak yerel yönetimlerin erişimine açılmıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı).

11. Kalkınma Planında, şehirlerin kalkınma vizyonuna uyumlu olarak çok merkezli bir yaklaşım

la planlanacağını belirtmesi, şehirlerin planlama süreçlerinde şehrin ekonomik ve sosyal kalkınmasını da dikkate alacak şekilde ve paydaşların görüşleri alınmak suretiyle yönetim yaklaşımına uygun hazırlanmasını belirtmesi açısından önemlidir. Zira planlama sürecinde özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile paydaş diğer kamu kurumlarının katılımının sağlanması planın kapsayıcılığı ve başarısı açısından hayati önemdedir. Yine mekânsal planlarda

topoğrafya ile ahengin sağlanması ve afet riski, iklim değişikliği, coğrafi özellikler ve tarihi değerlerin gözetilmesinin esas alınacağı belirtilmesi özellikle deprem, sel vb. afetlere ilişkin tehlike ve risk haritaları ile deprem fay hatlarının göz önüne alınmasının önemini belirtmektedir. Şehirlerin planlama ve stratejik planlama sürecinde coğrafya ve topoğrafyanın getirdiği afet riskleri ile deprem fay hatları kesinlikle göz önüne alınmalıdır. Planlama sürecinde şehirlerin özgün kimliği ile başta yeşil alanlar olmak üzere kamusal alanlar korunmalıdır.

Türkiye’de şehir bazında istatistik altyapısının yeterli ve düzenli olmaması önemli göstergelere ilişkin verilerin temin edilememesine neden olmaktadır. Erişilebilen göstergeler üzerinden yapılan ölçümler şehirdeki yaşam kalitesine ilişkin bir fikir verse de daha doğru bir değerlendirme yapabilmek için uluslararası alanda kabul gören göstergelere yönelik veriler toplanmalıdır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile coğrafi ve istatistiksel veri altyapısındaki iyileşmeler, bu çalışma kapsamına dâhil edilemeyen birçok verinin elde edilebilmesini sağlayabilmektedir. Örneğin “kişi başına düşen yeşil alan miktarı” coğrafi bilgi sistemleri teknolojileri ile hesaplanabilmektedir. Ayrıca kent bilgi sistemlerindeki gelişmeler belediyelere hem idari kayıt hem de istatistiki gösterge bakımından önemli veriler sağlayabilmektedir. Bu verilere ilişkin düzenli ve kararlı bir yapı oluşması ile şehir yaşam kalitesi daha doğru şekilde ölçülebilecektir (Yakın İnan ve Özdemir Sönmez, 2019: 197).

2. ULUSLARARASI DÜZEYDE KENTSEL PLANLAMA VE STRATEJİK PLANLAMA

Kentsel yaşam kalitesi kavramı uluslararası alanda Habitat (Human Settlements Programme-İnsan Yerleşimleri Programı) konferanslarında ele alınmaktadır. Habitat konferansları Birleşmiş Milletler tarafından 20 yılda bir üye ülkelerin katılımıyla düzenlenmektedir. Bu konferansların ilki 1976 yılında Kanada’nın Vancouver kentinde düzenlenmiştir. 20 yılda bir düzenlenen Habitat konferanslarının üçüncüsü ise 2016 yılında Ekvador’da yapılmıştır. Konferansta kabul edilen bildiriye “kentlerin yaşam kalitesi başlığı altında kaliteli konut, temiz su, altyapı, enerji, kamu hizmetlerinden eşit faydalanma, erişilebilirlik gibi sosyal fonksiyonlarını yerine getiren yerleşimler” olacağı öngörülmüştür. 1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen Habitat II Konferansı ile “yaşanabilirlik” kav-

ramı Türkiye tarafından geliştirilerek Habitat metinlerinde yer almış ve bu şekilde literatüre girmiştir (İnan, 2019: 16).

2.1. Dünya'da Akıllı Şehirler

Dünya'da "Akıllı Şehir" çalışmaları pek çok ülkede şehirler bazında hazırlanan stratejiler doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. New York, Seul, Barselona, Berlin, Londra, Manchester, Toronto, Sao Paulo, Dublin, Chicago, akıllı şehir çalışmalarında stratejiye sahip olan önemli şehirlerdir.

"Akıllı Şehir" yaklaşımı doğası gereği yıllar içinde değişen bir yapıya sahiptir. Bu bakımdan "Akıllı Şehir" stratejilerinin motivasyonları da yıllar içinde değişiklik göstermiştir. Şehirler tarafından geliştirilen "Akıllı Şehir" stratejilerinin genel olarak üç ana motivasyon etrafında toplandığı görülmüştür. Bunlar;

- ◇ Ekonomik Motivasyonlar: Teknolojinin, yatırım yapmak ve ekonomik kalkınmayı artırmak için hizmetler geliştirmek ve verimlilik sağlamak için kullanılmasıdır.
- ◇ Sosyal Motivasyonlar: Vatandaşların kapsayıcılığının, güveninin, güçlenmesinin ve şeffaflığın teşvik edilmesidir.
- ◇ Çevresel Motivasyonlar: Çevresel sürdürülebilirliği sağlamaya yönelik çalışmalardır.

"Akıllı Şehir" çalışmalarının ilk örnekleri verimlilik elde etmek için teknolojilerin kullanılmasının faydalarına odaklanmıştır. "Akıllı Şehir" söylemi vatandaş merkezli bir vizyona doğru ilerlerken, stratejilerin odağı da vatandaşların katılımını artırma ve yaşam kalitesini iyileştirme hedeflerine doğru kaymıştır. 2013 yılı öncesi stratejilerin odak noktasında ekonomi yer alırken 2013 yılı sonrasında stratejilerin ana motivasyonunu sosyal ve çevresel konuların oluşturduğu görülmüştür. Şehirler tarafından hazırlanan stratejilerin yanı sıra ülke bütünlüğünde ortak anlayış ve eşgüdüm sağlamak üzere Hollanda, Avusturya, Hong Kong ve ABD tarafından ulusal akıllı şehir stratejileri geliştirilmiştir. Dünya'da akıllı şehirlerin odakları genel olarak ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Avrupa ülkelerinde karbon salınımının azaltılması, genç nüfusun çekilmesi ve korunması, yaşlanan nüfusun desteklenmesi, bütçe açıklarını kapatmak için maliyetlerin azaltılması ve genişbant altyapısına yönelik çalışmalar ön plana çıkmaktadır.

Amerika'da yeni iş imkânlarının yaratılması, ekonomik koşulların canlandırılması, bütçe açıklarını kapatmak için maliyetlerin düşürülmesi, şehir dijitalleşmesinin ekonomik ve sosyal yararları için ürün seçeneklerinin yaratılması, artan şehir nüfusuyla başa çıkılması, yönetimde şeffaflığın desteklenmesi, BİT (Bilgi İşlem Teknolojileri) altyapısının geliştirilmesi ön plana çıkmaktadır. Asya ülkelerinde ise tüketimin optimize edilmesi, kamu hizmetlerinin daha iyi sunulması, şehirlerin markalaştırılması, bununla birlikte Orta Doğu ve Afrika'da fon yetersizliğinin çözülmesi, yeni endüstrilerin geliştirilip yeni iş alanlarının yaratılması konuları göze çarpmaktadır.

Dünyada ön plana çıkan şehir modelleri incelendiğinde iki farklı uygulama metodunun benimsendiği görülmektedir. Bazı şehirlerin teknolojide öncü ya da teknoloji açısından cazibe merkezi olma gibi hedeflerle sıfırdan inşa edilirken, bazıları da mevcut altyapılarını güncelleme ve iyileştirme yolunu tercih etmektedir. Bu kapsamda bazı örnekler aşağıda verilmiştir (2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı, 25-27):

- ◇ Hindistan, "beş yıl içinde 100 akıllı şehir kurma" hedefi ile 2015 yılında Akıllı Şehirler Misyonu adında bir kentsel modernizasyon girişimi başlatmış ve Ulusal hükümet tarafından bahse konu girişime 480 milyar rupi (7.5 milyar ABD Doları) tahsis edilmiştir. Bu kapsamda yürütülen çalışmalara katılan bazı şehirler bilgi teknolojisinin kullanımına odaklanırken; Akıllı Şehirler Misyonunun büyük bir kısmı, şehirlerde güvenilir elektrik, su temini ve atık yönetimi sağlama gibi temel modernizasyon ve yaşam kalitesine odaklanmıştır. Akıllı Şehirler Misyonunu yöneten Konut ve Şehir İşleri Bakanlığı, akıllı şehirlerin tanımlanmasında veri ve akıllı teknolojinin kullanımını vurgulamamaya özen göstermiştir. Bu bakımdan Hindistan'ın Akıllı Şehirler Misyonunun genel olarak kabul edilen akıllı şehir tanımından ayrıldığı görülmektedir.
- ◇ Singapur bir şehir devleti olması sebebiyle akıllı şehir teknolojisi geliştirilmesinde avantajlı bir konuma sahiptir. Singapur'da akıllı şehir çalışmaları kapsamında, 2014 yılında ulusal bir sensör ağı sisteminin geliştirilmesi, konuşlandırılması ve iletişim altyapısının desteklenmesi için 1,6 milyar dolar yatırım yapılmıştır. Ülke çapında Wi-Fi kapsamını her devlet okuluna yayma, devletin veri depolama kapasitesini optimize etme ve artırma ve

tüm kamu görevlilerine üç ila beş yıl boyunca dizüstü bilgisayar sağlamaya yönelik Akıllı Millet Girişimi'ne 2,8 milyar dolar yatırım yapılmıştır. Singapur'un akıllı şehir teknolojisi; konutlardaki yeşil enerji girişimlerinden şehir çapında otonom otobüs sisteminin geliştirilmesine kadar şehir ile ilgili tüm alanları kapsamaktadır. Singapur'un akıllı şehir alanındaki bir diğer önemli girişimi Sanal Singapur'dur. Sanal Singapur, adanın dijital üç boyutlu modeli olan nüfus sayımı bilgileri ve coğrafi bilgi sistemleri de dâhil olmak üzere belediye veri kaynakları için gösterge paneli niteliği taşıyan dijital bir modeldir. Ayrıca Sanal Singapur, yeni binaların şehirdeki hava akışını nasıl etkileyeceğini veya otobüs güzergâhlarının değiştirilmesinin Singapur genelinde seyahat zamanlarını nasıl etkileyeceğini gösteren etkileşimli simülasyonlar gibi çok çeşitli faydalı kentsel planlama ve yönetim uygulamalarını içermektedir.

- ◇ Güney Kore dünyanın ilk özel bir ekonomi bölgesi oluşturma amacına yönelik inşa edilmiş akıllı şehri olan Songdo City'ye ev sahipliği yapmaktadır. Yollara, binalara ve toplu taşıma araçlarına yerleştirilmiş sensörler ile nesnelere interneti teknolojileri tüm şehri kapsamaktadır.
- ◇ Birleşik Krallık'ta "akıllı şehir" çalışmaları kapsamında 2012 yılında, İngiltere'nin inovasyon ajansı olan Innovate UK, akıllı şehir teknolojisinin şehirlere nasıl fayda sağlayabileceğine dair akıllı şehir politikalarını araştırmak ve geliştirmek için Glasgow, Bristol ve Londra'yı da içeren 30 şehre 34,5 milyon sterlin (55.89 milyon ABD doları) kaynak tahsis etmiştir. 2013 yılında Innovate UK, akıllı şehir uygulamalarını finanse etmek ve kurmak için ekonomistler, mühendisler, işletmeciler ve şehir yetkilileriyle birlikte kentsel bir inovasyon merkezi olan Future Cities Catapult'u başlatmıştır. 2015 yılında, Innovate UK tarafından 10 milyon sterlin (16,2 milyon dolar) tutarında fon sağlanarak, Manchester'da CityVerve adlı akıllı şehir uygulamalarının gösterimi için pilot bölge oluşturulmuştur.
- ◇ Amerika Birleşik Devletleri akıllı şehir çalışmaları, federal hükümet tarafından 2015 yılında Akıllı Şehirler Girişimi ile başlatılmıştır. Akıllı şehirler dâhil pek çok konuyu kapsayacak şekilde geniş bir nesnelere interneti uygulaması yelpazesine 160 milyon dolarlık fon sağlanmıştır. Ayrıca Akıllı Şehirler Girişimi, Ulusal Standartlar ve Teknoloji Enstitüsü'nün

akıllı şehir uygulamalarının geliştirilmesini, internete bağlı araç pilotlarının ve nesnelerin interneti uygulamalarını test ortamının kurulmasını teşvik eden Küresel Şehir Takımları Yarışması gibi çeşitli programları da desteklemektedir. Tüm bu çalışmalara ek olarak Federal Hükümetin Ağ ve Bilgi Teknolojileri Araştırma ve Geliştirme Programı tarafından akıllı şehir teknolojisi için ajansların yatırımlarını ve iş birliğini koordine etmek için bir rehber niteliği taşıyan Akıllı Şehirler ve Topluluklar Çerçevesini yayımlamıştır (2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı, 25-27).

2.2. Birleşmiş Milletler Kentsel Göstergeler Programı

Birleşmiş Milletler tarafından Kentsel Göstergeler Programı (Urban Indicators Programme) başlatılmıştır. 2000 yılında BM üye ülkeleri tarafından kabul edilen Binyıl Kalkınma Hedefleri (MDG, Millenium Development Goals), tüm dünya için geniş kapsamlı hedefler ortaya koymuştur. Yoksulluğun nedenlerinin ve yoksulluğun azaltılması, sağlık, kadın-erkek cinsiyet eşitliği, eğitim ve çevresel sürdürülebilirlik ile ilgili acil konuların insanların yaşamları üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Uluslararası toplum, bu hedefleri kabul ederek, dünyanın yoksullarına, hassas gruplara, ölçülebilir göstergelerle hedeflere yönelik bir taahhütte bulunmuştur. Üye devletlerin Milenyum Deklarasyonu'nun sekiz hedefini gerçekleştirmelerine yardımcı olmak amacıyla, Birleşmiş Milletler Sistemi her hedef için ölçülebilir sayısal hedefler belirlemiştir. Ayrıca, hedeflerdeki ilerlemeyi izlemek ve ilgili hedeflere ulaşmak için uygun göstergeler seçilmiştir. 18 hedef ve bu hedeflere karşılık gelen 40'tan fazla göstergeden oluşan bir liste, küresel, ulusal ve yerel düzeylerde binyıl kalkınma hedeflerinin uygulanmasını ve değerlendirilmesini sağlamaya yöneliktir (BM Kentsel Göstergeler Rehberi, 2004: 3).

Birleşmiş Milletler HABITAT Gündemi Kentsel Göstergeler Programı tarafından belirlenen kentsel göstergeler Tablo 2'de gösterilmektedir:

Tablo 2. BM HABITAT Gündemi Kentsel Göstergeler Programı Kentsel Göstergeler Listesi

HABITAT GÜNDEM AMAÇLARI	GÖSTERGELER
1.BARINMA	
Yeterli Barınma İmkanlarına Ulaşmayı Sağlayın.	Temel Gösterge 1: Dayanımlı Yapılar
	Temel Gösterge 2: Aşırı Kalabalık
	Kontrol Listesi 1: Yeterli Barınma Erişim Hakkı

HABITAT GÜNDEM AMAÇLARI	GÖSTERGELER
	Kapsamlı Gösterge 1: Konut Fiyatı, Kira-Gelir Oranı
Mülkiyet Güvencesi Sağlayın	Anahtar Gösterge 3: Güvenli Kullanım Hakkı
	Kapsamlı Gösterge 2: İzin Verilen Barınma İmkânı
	Kapsamlı Gösterge 3: Tahliyeler
Krediye Eşit Erişim Sağlayın	Kontrol Listesi 2: Konut Finansmanı
Araziye Eşit Erişim Sağlayın	Kapsamlı Gösterge 4: Gelir/Arazi Fiyat Oranı
Temel Hizmetlere Erişimi Artırın	Temel Gösterge 4: Güvenli Suya Erişim
	Temel Gösterge 5: İyileştirilmiş Hijyene Erişim
	Temel Gösterge 6: Hizmetlerin Erişilebilirliği
2.SOSYAL KALKINMA VE YOKSULLUĞUN ORTADAN KALDIRILMASI	
Güvenli ve Sağlıklı Hayat İçin Eşit İmkanlar Sağlayın	Temel gösterge 7 beş yaş altı ölüm oranı
	Temel Gösterge 8: Cinayetler
	Kontrol Listesi 3: Kentsel Şiddet
	Kapsamlı Gösterge 5: HIV Yaygınlığı
Dezavantajlı Gruplara Destek ve Sosyal Bütünleşmeyi Artırın.	Temel Gösterge 9: Fakir Hane Halkları
İnsani Gelişim İçin Cinsiyet Eşitliğini Artırın	Temel Gösterge 10: Okuryazarlık Oranı
	Kontrol listesi 4: Kadın-Erkek Cinsiyet katılımı
	Kapsamlı Gösterge 6: Okula Kayıt Oranları
	Kapsamlı Gösterge 7: Kadın Danışmanlar
3.ÇEVRE YÖNETİMİ	
Coğrafi Olarak Dengeli Yerleşim Yapılarını Artırın	Temel gösterge 11: Kentsel Nüfus Artış Hızı
	Temel Gösterge 12: Planlı Yerleşimler
Su Arz ve Talebini Etkili Bir Şekilde Yönetin	Temel Gösterge 13: Su Fiyatı
	Kapsamlı Gösterge 8: Su Tüketimi
Kentsel Kirliliği Azaltın	Temel Gösterge 14: Artırılmış Atık Su
	Temel Gösterge 15: Katı Atık Geri Dönüşümü
	Kapsamlı Gösterge 9: Düzenli katı Atık Toplama
Afetleri Önleyin ve Yerleşimleri Yeniden İnşa Edin	Kontrol listesi 5: Afet Önleme ve Zarar Azaltma Araçları
	Kapsamlı Gösterge 10: Tehlikeli Yerlerde Bulunan Evler
Etkili ve Çevreye Duyarlı Ulaşım Sistemlerini Artırın	Temel Gösterge 16: Yolculuk Süresi
	Kapsamlı Gösterge 11: Ulaşım Şekilleri

HABITAT GÜNDEM AMAÇLARI	GÖSTERGELER
Yerel Çevre Planları ile Yerel Gündem 21 İnişiyatifini Hazırlamak ve Uygulamak İçin gerekli Mekanizmaları Destekleyin.	Kontrol Listesi 6: Yerel Çevre Planları
4.EKONOMİK KALKINMA	
Özellikle Kadınlar Tarafından Geliştirilenler Başta Olmak Üzere Mikro ve Küçük Girişimleri Güçlendirin.	Temel Gösterge 17: Kayıt Dışı İstihdam
Üretken İstihdam Fırsatlarını Özendirin ve Kamu Özel Sektör Ortaklığını Cesaretlendirin.	Temel Gösterge 18: Şehir Üretimi
	Temel Gösterge 19: İşsizlik
5.YÖNETİŞİM	
Yerelleşmeyi Özendirin ve Yerel Yönetimleri Güçlendirin	Temel Gösterge 20: Yerel Yönetim Gelirleri
	Kontrol Listesi 7: Yerelleşme
Sivil Toplum Destek ve Katılımını Destekleyin ve Cesaretlendirin.	Kontrol Listesi 8: Vatandaş Katılımı
	Kapsamlı Gösterge 12: Seçmen Katılımı
	Kapsamlı Gösterge 13: Sivil Toplum Kuruluşları
Kasaba, Şehir ve Metropolitan Alanların Şeffaf, Hesap Verilebilir ve Etkin Yönetişimini Sağlayın.	Kontrol Listesi 9: Şeffaflık ve Hesap Verilebilirlik.

Kaynak: BM Kentsel Göstergeler Rehberi, 2004: 8-9.

Tablo 2’de gösterildiği üzere BM Habitat Kentsel Göstergeler Programı tarafından “Barınma” başlığı altında “Amaçlar”, yeterli barınma imkanlarına ulaşımın sağlanması, mülkiyet güvencesi sağlanması, krediye eşit erişim sağlanması, arazi imkanlarına eşit erişim sağlanması, temel hizmetlere erişimin artırılması olarak sayılmakta; “Göstergeler”, dayanıklı yapılar, aşırı kalabalık, konut fiyatı, kira-gelir oranı, güvenli kullanım hakkı, izin verilen barınma imkanı, tahliyeler, gelir/arazi fiyat oranı, güvenli suya erişim oranı, iyileştirilmiş hijyene erişim oranı, hizmetlere erişilebilirlik oranı olarak sayılmakta

“Sosyal Kalkınma ve Yoksulluğun Ortadan Kaldırılması” başlığı altında amaçlar; güvenli ve sağlıklı hayat için eşit imkanlar sağlanması, dezavantajlı gruplara destek ve sosyal bütünleşmenin artırılması, insani gelişim için cinsiyet eşitliğinin artırılması olarak; göstergeler ise; beş yaş altı ölüm oranı, cinayet, kentsel şiddet, HIV yaygınlığı, fakir hane halkları, okuryazarlık oranı, okula kayıt oranları olarak sayılmakta

“Çevre Yönetimi” başlığı altında amaçlar; coğrafi olarak dengeli yerleşim yapılarının artırılması, su arz ve talebinin etkili bir şekilde yönetilmesi, kentsel kirliliğin azaltılması, afetlerin önlenmesi, yerleşimlerin yeniden inşa edilmesi, etkili ve çevreye duyarlı ulaşım sistemlerinin artırılması, yerel çevre planları hazırlanması olarak; göstergeler ise kentsel nüfus artış hızı, planlı yerleşimler, su fiyatı, su tüketimi, artırmış atık su, katı atık geri dönüşümü, düzenli katı atık toplama, afet önleme ve zarar azaltma araçları, tehlikeli yerlerde bulunan evler, yolculuk süresi, ulaşım şekilleri, yerel çevre planları olarak sayılmakta

“Ekonomik Kalkınma” başlığı altında amaçlar; özellikle kadınlar tarafından geliştirilenler başta olmak üzere mikro ve küçük girişimlerin güçlendirilmesi, üretken istihdam fırsatlarının özendirilmesi ve kamu özel sektör ortaklığının cesaretlendirilmesi olarak; göstergeler ise; kayıt dışı istihdam, şehir üretimi, işsizlik oranı olarak sayılmakta

“Yönetişim” başlığı altında amaçlar; yerleşmenin özendirilmesi ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, sivil toplum destek ve katılımının desteklenmesi ve cesaretlendirilmesi, kasaba, şehir ve metropolitan alanların şeffaf, hesap verilebilir ve etkin yönetişiminin sağlanması olarak; göstergeler ise; yerel yönetim gelirleri, vatandaş katılımı, seçmen katılımı, sivil toplum kuruluşları olarak sayılmaktadır.

BM Habitat Kentsel Göstergeler Programı tarafından belirlenen en öncelikli amaçların barınma, sosyal kalkınma ve yoksulluğun ortadan kaldırılması, çevre yönetimi, ekonomik kalkınma ve katılımcılığın artırılması ile yönetişimin sağlanması olduğu ve kentsel göstergelerin de bu amaçlara ulaşma düzeyini gösterecek göstergeler olarak belirlendiği görülmektedir.

2.3. Birleşmiş Milletler Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehberi

2015 yılında Birleşmiş Milletler Habitat (Human Settlements Programme-İnsan Yerleşimleri Programı) tarafından Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehberi (International Guidelines On Urban and Territorial Planning) yayımlanmıştır (Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehber; 2015). Bu Rehberde göre, kentsel ve bölgesel planlama, mekana dayalı strateji ve planların geliştirilmesi, politika ilkelerinin katılımcı mekanizmalarla kurumsal olarak uygulanması ile ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel hedeflerin gerçekleştirilmesine

yönelik bir karar verme süreci olarak tanımlanmıştır. Kentsel ve bölgesel planlamanın en hassas grupların ihtiyaçlarını ele alarak, ekonomik büyüme ve istihdam oluşturmak için şehirleri yeniden şekillendirmek için güçlü bir araç olduğu belirtilmektedir. Belirlenen kılavuz ilkelerin, tüm şehirlere etkili şekilde rehberlik etmek ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik olduğu, planların başarılı bir şekilde uygulanması için her zaman için güçlü bir politik irade, ilgili tüm paydaşları içeren uygun ortaklıklar ve uygulanabilir yasal çerçeve, sağlam ve esnek kentsel planlama ve tasarım, maliyet etkinliği için bir finansal plan bileşenlerinin gerektiği, bu bileşenlerin dengelenmesinin önemli olduğu belirtilmektedir (BM Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehberi, 2015: 2-3).

Yerel yönetimlerin stratejik planlamaya ilişkin olarak, diğer kamu kurumları ve ilgili paydaşlarla iş birliği içinde; haritalarla desteklenmiş ortak bir stratejik mekansal vizyon geliştirmesi, ayrıntılı ve anlaşılabilir kentsel ve bölgesel planlar ile alternatifli kalkınma senaryoları oluşturması; beklenen sonuçların önceliklendirilmesi, mekânsal planların çevresel koşulları, ekolojik açıdan değerli alanları ve afete maruz kalabilecek alanların korunmasını içermesi, kurumsal düzenlemelerin, katılım ve ortaklık çerçeveleri ve paydaş anlaşmaları oluşturması, planların ve sonuçların izlenmesine yönelik bilgi tabanı oluşturması, insan kaynakları geliştirme stratejisi tasarlanması, ana hat ağları ve arter şebekeleri, yol ve cadde bağlantısı, trafik düzenlemeleri ve hareketlilik teşvikleri, dijital iletişim, temel hizmetler ve risk azaltma ile ilişkili altyapının planlanması, kentsel genişleme ve yenileme çalışmalarında morfolojinin dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir (BM Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehberi, 2015: 24-25).

BM tarafından yayımlanan Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehber ile kentsel planlama yapılırken dikkate alınacak hususların belirlendiği görülmekte olup bahse konu rehberin BM HABITAT Gündemi Kentsel Göstergeler Rehberi ve BM Kentsel Refah Endeksi ile birlikte Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin planlama çalışmalarında dikkate alınması, dünyadaki gelişmelerin takibi ve yakalanması açısından önemli olacaktır.

2.4. Birleşmiş Milletler Kentsel Refah Ölçüm Metodolojisi ve Kentsel Refah Endeksi

2012 yılında UN-Habitat (Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı), şehirlerin sürdürülebilirliğini ölçmek için bir araç olarak Şehir Refah Endeksi’ni

(CPI) oluşturdu. Şehir Refah Endeksi, UN-Habitat'ın refahı kavramsallaştırmak ve en kritik bileşenlerini belirlemek için gelişmekte olan ülkelerden 54 şehirde yürüttüğü anketlerden sonra geliştirilmiştir. Buna göre kentsel refah 6 kritik boyuttan oluşmaktadır (City Prosperity Index Methodology and Metadata, 2016: 2):

- ◇ Üretkenlik
- ◇ Altyapı geliştirme
- ◇ Yaşam kalitesi
- ◇ Eşitlik ve sosyal içerme
- ◇ Çevresel sürdürülebilirlik
- ◇ Yönetişim ve mevzuat

Buna göre, kentsel refahın başarı, zenginlik, gelişen koşullar, refah ve geleceğe güven ve herkes için fırsatlar anlamına geldiği kabul edilmiştir. Ayrıca, müreffeh şehirlerin 'müştereklere' eşit erişime ve sürdürülebilir politikaların geliştirilmesine izin vererek, nitelikli kamu hizmeti sunduğu belirtilmektedir.

Kentsel refahın 6 boyutu aşağıda açıklanmaktadır (City Prosperity Index Methodology and Metadata, 2016: 2):

Üretkenlik: Müreffeh bir şehir, tüm nüfus için yeterli yaşam standartlarını daha da sağlayan gelir, istihdam ve eşit fırsatlar oluşturarak ekonomik büyümeye ve gelişmeye katkıda bulunur.

Altyapı geliştirme: Müreffeh bir şehir, hem nüfusu hem de ekonomiyi sürdürmek ve daha kaliteli hizmet sağlamak için gereken altyapıyı, fiziksel varlıkları ve olanakları, yeterli su, sanitasyon, güç kaynağı, yol ağı, bilgi ve iletişim teknolojisi vb. kullanır.

Yaşam kalitesi: Müreffeh şehirler, daha iyi yaşam standartları için gerekli olan sosyal hizmetler, eğitim, sağlık, eğlence, emniyet ve güvenlik gibi imkanlar sağlayarak, nüfusun bireysel potansiyelini en üst düzeye çıkarmasını ve tatmin edici bir yaşam sürmesini sağlar.

Eşitlik ve kapsayıcılık: Müreffeh bir şehir ancak yoksulluk ve eşitsizliklerin asgari düzeyde olduğu ölçüde müreffehdir. Nüfusun geniş kesimleri korkunç bir yoksulluk ve yoksunluk içinde yaşarken hiçbir şehir müreffeh olduğunu iddia

edemez. Bu, gecekondulu mahallelerinin ve yeni yoksulluk ve marjinalleşme biçimlerinin azaltılmasını içermektedir.

Çevresel sürdürülebilirlik: Şehirlerin büyümesi ve ekonomik gelişimi çevreyi yok etmemeli veya bozmamalıdır. Sürdürülebilir kentleşme için kentin doğal varlıkları korunmalıdır.

Yönetişim ve mevzuat: Şehirler, sürdürülebilirliği ve paylaşılan refahı en iyi şekilde, etkili kentsel yönetim ve dönüşümcü liderlik yoluyla, uygun ve etkili politikalar, yasalar ve yönetmelikler uygulayarak ve güçlü yerel kurumlar ve sağlam kurumsal düzenlemelerle yeterli kurumsal çerçeveler oluşturarak birleştirebilirler (City Prosperity Index Methodology and Metadata, 2016: 2).

Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı tarafından kentsel refah göstergeleri üretkenlik, altyapı geliştirme, yaşam kalitesi, eşitlik ve kapsayıcılık, çevresel sürdürülebilirlik, yönetim ve mevzuat olarak belirlenmiştir. Üretkenlik endeksinin alt bileşenleri; ekonomik güç, ekonomik kümelenme, istihdam olarak; altyapı endeksinin alt bileşenleri; konut altyapısı, sosyal altyapı, bilgi ve iletişim teknolojileri, kentsel hareketlilik, kentsel şekil olarak; yaşam kalitesi endeksinin alt bileşenleri; sağlık, eğitim, emniyet, güvenlik, kamusal alanlar olarak; eşitlik ve sosyal katılım endeksinin alt bileşenleri; ekonomik sermaye, sosyal içerme, kamu hizmetinde kadın-erkek eşitliği, kentsel çeşitlilik olarak; çevresel sürdürülebilirlik endeksinin alt bileşenleri hava kalitesi, atık yönetimi, sürdürülebilir enerji olarak; yönetim ve mevzuat endeksinin alt bileşenleri katılım, belediye finansmanı ve kurumsal kapasite, kentleşme yönetimi olarak sayılmakta olup kentsel refah endekslerinin alt bileşenleri Tablo 3'te gösterilmektedir:

Tablo 3. BM İnsan Yerleşimleri Programı Kentsel Refah Endeksi Alt Bileşenleri

Üretkenlik Endeksi	1. Ekonomik Güç Alt Endeksi
	2. Ekonomik Kümelenme
	3. İstihdam Alt Endeksi
Altyapı Endeksi	1. Konut Altyapısı Alt Endeksi
	2. Sosyal Altyapı
	3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Alt Endeksi
	4. Kentsel Hareketlilik Alt Endeksi

	5. Kentsel Şekil Alt Endeksi
Yaşam Kalitesi Endeksi	1. Sağlık Alt Endeksi
	2. Eğitim Alt Endeksi
	3. Emniyet ve Güvenlik Alt Endeksi
	4. Kamusal Alanlar
Eşitlik ve Sosyal Katılım Endeksi	1. Ekonomik Sermaye Alt Endeksi
	2. Sosyal İçerme Alt Endeksi
	3. Kamu Hizmetinde Kadın-Erkek Eşitliği Alt Endeksi
	4. Kentsel Çeşitlilik Alt Endeksi
Çevresel Sürdürülebilirlik Endeksi	1. Hava Kalitesi Alt Endeksi
	2. Atık Yönetimi Alt Endeksi
	3. Sürdürülebilir Enerji Alt Endeksi
Yönetişim ve Mevzuat Endeksi	1. Katılım Alt Endeksi
	2. Belediye Finansmanı ve Kurumsal Kapasite
	3. Kentleşme Yönetişimi

Kaynak: UN HABITAT, City Prosperity Index Methodology and Metadata, 2016:5.

Büyükşehirlerde yapılacak planlama çalışmalarında kentsel refahın artırılmasına yönelik olarak Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı tarafından gösterilen kentsel refah göstergeleri ve alt bileşenlerinin dikkate alınması kent sakinlerinin hissettiği refahın korunması ve artırılması açısından önem taşımaktadır.

2.5. Avrupa Birliği Kentsel Denetim Çalışması

Avrupa Birliği (AB) İstatistik Ofisi (EUROSTAT) tarafından kent yaşamına ilişkin ortak bir yöntem ve gösterge seti oluşturulması için başlatılan Kentsel Denetim (Urban Audit) çalışmasına Türkiye 2004 yılında katılmış ve kalkınma ajanslarının merkezlerinin bulunduğu 26 il merkezi için toplanan veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in sitesinde yayımlanmıştır (İnan, 2019: 16).

2.6. Avrupa Konseyi Avrupa Kentsel Şartı

1994 yılında Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı'nda Avrupa Konseyi tarafından Avrupa Kentsel Şartı kabul edilmiş olup söz konusu Avrupa Kentsel Şartı doğrudan yerel yönetimlerce imzalanmıştır (İnan, 2019: 15).

2.7. Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Kentler Projesi

1986 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından “Sağlıklı Kentler” projesi başlatılmıştır.

3. İSTANBUL, ANKARA, NEW YORK, LONDRA BÜYÜKŞEHİRLERİ VE STRATEJİK PLANLARI

İstanbul, Ankara, New York ve Londra şehirlerinin stratejik planlarının değerlendirilmesi için öncelikle bu şehirlerle ilgili genel bilgilerin bilinmesi de önemli olduğundan bu şehirlere ilişkin genel bilgiler Tablo 4’te karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir:

Tablo 4. İstanbul, Ankara, Londra, New York Büyükşehirleri Karşılaştırma Tablosu (2019)

	İstanbul	Ankara	New York	Londra
Nüfusu	15.029.231	5.504.000 (2019)	18.634.000	8.416.000
Yüzölçümü (km ²)	5.343	25.706 (İl Geneli)	1.215	1.577
Gayri Safi Milli Hasıla (Milyar\$)	348	-	1.403	845
Kişi başı GSYH (\$)	24.867	-	69.915	34.355
Belediye Kuruluş Yılı	1855	1924	1898	1889
Büyükşehir Belediyesi Kuruluş Yılı	1984	1984	1898	1999
İlçe Belediyesi Sayısı	39	26	5	32+1
Belediye Başkanı Görev Süresi	5	5	4	4
Meclis Üye Sayısı	312	147	51	25
Meclisin Oluşumu	İlçelerden seçmenlerin seçimi ile	İlçelerden seçmenlerin seçimi ile	Doğrudan seçmen tarafından seçilir.	14’ü seçim bölgelerinden, 11’i Londra genelinden seçilir.
Meclisin Toplanma Şekli	Her ayın 2. haftası	Her ayın 2. Haftası	Ayda 2 kez	Her ay

Kaynak: Ekici, 2019: 313’den yararlanılarak Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Nüfus açısından İstanbul'un New York ile Ankara'nın ise Londra şehri ile yarıştığı anlaşılmaktadır.

3.1. New York Şehri Stratejik Planı

ONENYC 2050 Planı, 2050 yılına kadar olan süreci dikkate alarak uzun vadeli olarak New York şehrini geleceğe hazırlamak için stratejiyi içeren 8 hedef ve 30 girişimden oluşmaktadır. Bu hedeflerin, hem bir şehir olarak temel güçleri (büyüyen, zengin çeşitlilikte nüfus, güçlü ekonomi) hem de ele alınması gereken büyüyen karşılanamazlık, ekonomik güvensizlik, eşitsizlik ve iklim değişikliğinin yol açtığı varoluşsal tehditler, eskiyen altyapı ve artan küresel hoşgörüsüzlük gibi önemli zorlukları yansıttığı belirtilerek OneNYC 2050 planının, şehrin bu zorlukların üstesinden gelmek ve tüm kentte yaşayan New Yorklular için güçlü ve adil bir gelecek oluşturmak için atacağı cesur adımları özetlediği belirtilmektedir. Bu planda belirtilen girişimler tarafından desteklenen, geleceğin New York şehrinin gelecekte taşıyacağı özelliklere ilişkin amaçlar (One New York City 2050 Planı, 2019: 14) :

- ◇ Canlı bir demokrasi, güçlendirilmiş vatandaşlık, hem yerel hem de ulusal düzeyde başarılı bir demokrasinin temelidir,
- ◇ Kapsayıcı bir ekonomi; ekonomik büyümenin tüm New Yorklular için fırsatlar oluşturduğu yerdir. Uzun süredir devam eden eşitsizliklerin üstesinden gelmek ve herkesin başarılı olabileceği bir şehir oluşturmak için ekonomik güvenlik ve itibar şarttır,
- ◇ Gelişen komşular,
- ◇ Irk ve etnik kökene dayalı sağlık eşitsizliklerinin ortadan kaldırıldığı ve tüm sakinlerin sağlık hizmetlerine, temiz havaya ve sağlıklı gıdaya eşit erişime sahip olduğu sağlıklı yaşamlar,
- ◇ Eğitimde eşitlik ve mükemmellik,
- ◇ Yaşanabilir bir iklim,
- ◇ Verimli hareketlilik,

- ◇ Modern altyapı olarak sayılmaktadır (One New York City 2050 Plan, 2019: 14).

Tek New York Şehri Planında, 8 amaca yönelik 30 inisiyatif ise (One New York City 2050 Plan, 2019: 15):

- ◇ Tüm New Yorkluların demokrasiye katılım için güçlendirilmesi,
- ◇ Dünyanın dört bir yanından gelen yeni New Yorkluların hoş karşılanması ve şehir hayatına tamamen dahil edilmesi,
- ◇ Adalet ile eşit haklar sağlanması ve New Yorklular ile kamu yönetimi arasında güven oluşturulması,
- ◇ Küresel alanda demokrasinin ve sivil yenilikçiliğin teşvik edilmesi,
- ◇ İyi işlerle ekonominin büyütülmesi ve New Yorkluların istihdam edilmesi,
- ◇ Adil ücretler ve haklar yoluyla herkes için ekonomik güvenlik sağlanması,
- ◇ Çalışanların ve toplulukların sesinin, sahipliğinin ve karar verme gücünün artırılması,
- ◇ Mevcut ve gelecekteki ihtiyaçları karşılamak için şehrin mali yapısının güçlendirilmesi,
- ◇ Tüm New Yorkluların güvenli, emniyetli ve uygun fiyatlı konutlara erişiminin sağlanması,
- ◇ Tüm New Yorkluların mahalledeki açık alanlara ve kültürel imkanlara erişiminin sağlanması,
- ◇ Topluluk güvenliği için paylaşılan sorumluluğun artırılması,
- ◇ Mekana dayalı planlama ve stratejilerin teşvik edilmesi,
- ◇ Tüm kent sakinlerine yüksek kaliteli, uygun fiyatlı ve erişilebilir sağlık hizmetlerinin sağlanması,
- ◇ Tüm toplulukların sağlık ve ruh sağlığı ihtiyaçları ele alınarak eşitliğin ilerletilmesi,

- ◇ Tüm mahallelerde sağlıklı yaşam tarzının kolaylaştırılması,
- ◇ Sağlık ve esenlik için gerekli koşulları oluşturan fiziksel bir ortam tasarlanması,
- ◇ Şehrin erken çocukluk eğitimi için önde gelen bir ulusal model haline getirilmesi,
- ◇ Fırsat ve başarı eşitliği sağlanması,
- ◇ Şehir okullarında entegrasyonun, çeşitliliğin ve katılımın artırılması,
- ◇ Karbon sıfır emisyonu ve yüzde 100 temiz elektriğin elde edilmesi,
- ◇ Daha dayanıklı olmak için binaların ve altyapının güçlendirilmesi,
- ◇ Ekonomik fırsatlar oluşturulması,
- ◇ İklim hesap verebilirliği ve adalet için mücadele edilmesi,
- ◇ Şehrin toplu taşıma ağlarının modernize edilmesi,
- ◇ New York şehrinin sokaklarının güvenli ve erişilebilir olduğundan emin olunması,
- ◇ Tıkanıklığın ve emisyonların azaltılması,
- ◇ Bölge ve dünya ile bağların güçlendirilmesi,
- ◇ Temel fiziksel altyapıya ve tehlikelerin azaltılmasına dönük yatırımlar yapılması,
- ◇ Dijital altyapının 21. yüzyılın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde iyileştirilmesi,
- ◇ Varlık bakımı ve proje teslimi için en iyi uygulamaların uygulanması, şeklinde sayılmaktadır. Planda bütün bu sayılan amaç ve inisiyatiflere ulaşmak için stratejiler, performans göstergelerine her bir inisiyatif için ayrıntılı olarak ayrı ayrı başlıklar altında yer verilmektedir (One New York City 2050 (One NYC 2050) Plan, 2019: 15, 51-300).

Tek New York Şehri Planında, 17 başlıktan oluşan sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uyumun dikkate alınacağı belirtilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin, yoksulluğun ve diğer yoksunlukların sona erdirilmesi, sağlık ve eğitimin iyileştirilmesi, eşitsizliğin azaltılması ve ekonomik büyümenin teşvikine yönelik stratejiler ile birlikte iklim değişikliğiyle mücadele ettiği, denizleri ve ormanları korumaya çalıştığı belirtilmektedir (One New York City 2050 Plan, 2019: 51).

New York şehri için Şikago Şehrinin Burnham planından esinlenilerek dünyanın ikinci kentsel planı, Central Park ve Prospect Park peyzaj mimarı Frederick Law Olmstead tarafından hazırlanmıştır. New York şehrinin içinde yer aldığı alanın bölgesel planlamasını kamu kurumu olmayan Bölgesel Planlama Birliği yapmaktadır. Bu birlik, New York, New Jersey Connecticut'ı içine alan metropolitan bölgede 31 ilçeyi kapsayarak ABD'nin en büyük metropol alanı olan bölgede hizmet sunmakta, planlama alanında politika, araştırma ve danışmanlık hizmetleri sunan belediyeler bu birliğe fon sağlamaktadır. İş dünyasının yöneticileri, uzmanlar ve stratejik fikir oluşturan danışmanlardan oluşan üç kurulu vardır. New York'un stratejik planı, belediye şehir planlama dairesi koordinasyonunda 25 daire başkanlığının katılımıyla hazırlanmaktadır. 2007 yılında New York Belediye Başkanı Bloomberg iklim değişikliği ile mücadele, yüksek ve kaliteli ucuz sosyal konut yapımıyla şehrin 1 milyon daha insanın yerleşimine açılması, ekonomik kalkınmanın desteklenmesi ve şehirde yaşayanların hayat kalitesinin yükseltilmesi için PlaNYC stratejik planını açıklamıştır. PlaNYC şehrin gelişimine ilişkin yol haritasını belirleyen ana plandır. Plan, ucuz sosyal konut, park ve yeşil alan, eski altyapının yenilenmesi, karbon salınımının 2030 yılına kadar % 30 oranında azaltılması, kültürel varlıkların korunması, enerji, ulaşım, hava kalitesi, katı atık, içme suyu gibi 10 özel alana odaklanmıştır. 2015 yılında "OneNYC" adı altında güncellenen plan büyüme, sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği konularında stratejiler ortaya koymaktadır (Ekici, 2019: 158-159).

New York şehrinin sadece ulaşım sistemine yönelik hazırlanmış olan 2016 tarihli bir stratejik planı bulunmaktadır. Bu planda cadde güvenliğinden yaya güvenliğine, otopark politikalarından bisiklet yollarının ayrıntılarına kadar ulaşım sistemine yönelik 105 hedef ve stratejinin belirlendiği görülmektedir (New York Ulaşım Stratejik Planı, 2016: 15).

New York Çevre Koruma Stratejik Planı, tüm şehir sakinleri için sürdürülebilir bir gelecek inşa etmeyi amaçlayarak dünya standartlarında bir su ve atık su kuruluşu olma vizyonu için yedi hedefi, su ve atık su sistemleri için uzun vadeli bir ana plan, su ve atık su hizmetlerinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini ve optimum verimliliğini sağlamak için varlıkların yönetimi gibi kırk üç özel stratejik hedefi özetlemektedir (New York Çevre Koruma Stratejik Planı, 2018: 3, 17)

New York şehrinin 2050 yılına kadar dönemi öngören genel planı olarak OneNYC planının hazırlandığı anlaşılmaktadır. Bu Türkiye’de büyükşehirlerin 5 yıllık sürece ilişkin hazırladıkları stratejik planlarına göre oldukça uzun vadeli dönemi kapsamaktadır. Yine New York, New Jersey Connecticut’ı içine alan metropolitan bölgedeki 31 ilçeyi de kapsayan ABD’nin en büyük metropol alanı için de bölgesel planlama yapıldığı ve bölgesel planın pek çok paydaşın yer aldığı Bölgesel Planlama Birliği tarafından hazırlandığı anlaşılmaktadır. New York metropolitan alanındaki bu uygulama, özellikle Kocaeli ve Tekirdağ ile birlikte bir metropolitan bölge oluşturduğu söylenebilecek olan İstanbul ili ve çevresi için bir bölge planlaması yapılmasının gündeme getirilmesinde fayda olduğu görüşüne zemin hazırlamaktadır.

New York şehrinde 2050 yılına kadar olan döneme ilişkin One NYC 2050 planı dışında New York şehri çevre koruma, New York şehri ulaşımı gibi özel konu bazlı ve daha kısa vadeli stratejik planları olduğu görülmektedir. Bu noktada özellikle büyükşehirlerde stratejik planlar dışında konu bazlı alt planlar hazırlanmasının tartışılmasında fayda olduğu düşünülmektedir.

3.2. Londra Şehri Stratejik Planı

1999 yılında Büyük Londra Yönetimini kuran Yasa çıkmış, 2007 yılında bu Yasada değişiklikler yapılmış ve 2011 yılında Yerelleşme Yasası ile Büyük Londra Yönetiminin yetki ve görevleri netleştirilmiştir. Buna göre planlama alanında, 2007 tarihli yasal düzenleme ile Londra Planının hazırlanması, ilçelerin stratejik önem taşıyan plan değişikliklerini danışması ve ret yetkisi, 2007 yılında yapılan yasal düzenleme ile stratejik önem taşıyan plan değişikliğini tanımlama yetkisi ve ilçe belediyelerinin değişikliklerini Londra Planına uygunluk açısından denetleme yetkisi, 2011 yılında yapılan yasal düzenleme ile büyük plan uygulamalarını inceleme yetkisi Büyük Londra Yönetimine verilmiştir (Ekici, 2019: 104-106).

Büyük Londra Yönetimi Yasasına göre stratejik planlama sorumluluğu doğrudan Londra Belediye Başkanının sorumluluğuna geçmiştir. İlçelerin de planlama yetkisi olsa da son karar Londra Belediye Başkanı tarafından verilmektedir. Başkan 7 adet strateji belgesi üretmek ile görevlidir. Bunlar: Ulaşım, ekonomik kalkınma, konut, imar, çevre, kültür ve sağlık alanlarıdır. Başkan imar planını da hazırlamalıdır. Başkanın ilçe belediyelerine müdahale edeceği planlama konuları 2008 yılında bir genelge ile 150 kişiden fazla kişinin ikamet edeceği konutların inşası, şehir dışında 30 metreden yüksek bina yapılması, yeşil kuşaklar ve açık alanlar olarak belirlenmiştir (Ekici, 2019: 99,111, 117).

3.2.1. Londra Planının Hazırlanma Süreci

2016'da Belediye Başkanı 'Tüm Londralılar İçin Bir Şehir' belgesini yayımladı. Belge istişareye sunuldu ve geri bildirimler toplandı. Londra Planı'nın gelişimi için, çeşitli paydaşların bir araya gelip şehrin karşı karşıya olduğu zorlukları ve fırsatları tartışmasına fırsat sağlayan bir dizi çalıştay düzenlenmiştir. 2017'de Belediye Başkanı yeni Londra Planı taslağını başlattı. Plan taslağı halkın incelemesine sunuldu. Londra Planı'nın kamuoyunda incelemesini yürüten üç Planlama Müfettişinden oluşan bir heyet atanmıştır. 94 konunun tartışılmasına katkıda bulunan 300'ün üzerinde kuruluş ve kişinin katılımıyla 51 oturum gerçekleştiği, 2019'da Müfettişlere tüm bu önerilen değişiklikleri içeren birleştirilmiş bir versiyon gönderildiği, Belediye Başkanının önerileri dikkate alarak Planı buna göre değiştirdiği, Belediye Başkanının, Heyet'in kabul etmediği tavsiyelerini neden kabul edilmediğini açıklayan bir açıklama yaptığı, bu açıklama ve planın bir kopyasının Aralık 2019'da Dışişleri Bakanı'na sunulduktan sonra 6 Şubat 2020'de Londra Meclisi'ne geldiği, Dışişleri Bakanının, 13 Mart 2020 ve 10 Aralık 2020 tarihlerinde Belediye Başkanına Planı değiştirmesi için resmi yazılar gönderdiği belirtilmektedir. Belediye Başkanı, talimatları dikkate alarak Planda değişiklikler yapmış Londra Planı 2 Mart 2021'de yayımlanmıştır (The London Plan, The Spatial Development Strategy For Greater London, 2021: 7-9).

Londra Planının katılımcı bir yaklaşımla hazırlandığı ve plan taslağı hakkında Dış İşleri Bakanı görüşünün alındığı ve önerileri kapsamında değişiklikler yapıldığı anlaşılmaktadır. Londra İngiltere'nin başkenti olması hasebiyle Londra Planı hakkında Dışişleri Bakanının görüşünün alınması başkent niteliği taşıyan Ankara gibi büyükşehirlerin stratejik planlarının hazırlanması sürecinde bazı

bakanlıkların da stratejik plana ilişkin görüşlerinin alınmasında fayda olabileceğini düşündürmektedir.

3.2.2. Londra Planı

Londra Planında, önsöz ile birlikte ilk bölüm, Belediye başkanının vizyonunu ortaya koymaktadır. Birinci bölüm, Londra'daki planlama için dikkate alınması gereken altı temel 'iyi büyüme' hedefini içermektedir. Her birinde Londra'daki kalkınmaya yönelik stratejik yaklaşımı ortaya koyan maddeler bulunur. Sonraki bölümler, iyi büyüme hedeflerini gerçekleştirmek için gerekli olan konuya özgü ve mekana özgü politikaları sağlamaktadır. İkinci bölüm, Londra için genel mekansal gelişim modelini ortaya koymaktadır. Üçüncü ila on ikinci bölümler konu bazlı politikaları ve uygulamayı kapsar: Bunlar (The London Plan, The Spatial Development Strategy For Greater London, 2021: 7):

- ◇ Bölüm 3 Tasarım
- ◇ Bölüm 4 Barınma
- ◇ Bölüm 5 Sosyal Altyapı
- ◇ Bölüm 6 Ekonomi
- ◇ Bölüm 7 Miras ve Kültür
- ◇ Bölüm 8 Yeşil Altyapı ve Doğal Çevre
- ◇ Bölüm 9 Sürdürülebilir Altyapı
- ◇ Bölüm 10 Taşıma
- ◇ Bölüm 11 Londra Planını Finanse Etmek
- ◇ Bölüm 12 İzleme, şeklindedir (The London Plan, The Spatial Development Strategy For Greater London, 2021: 7).

Londra Planının "Londra'nın Geleceğini Planlamak" başlıklı 1. bölümünde, iyi büyümenin sosyal ve ekonomik açıdan kapsayıcı ve çevresel olarak sürdürülebilir tüm Londra Planı'nın ve her bir politikanın temelini oluşturduğu, Londra'da sürdürülebilir kalkınmanın sağlanma yolunun iyi büyüme olduğu belirtil-

miştir. Sonrasında; iyi büyüme için kamu politikası alanları (The London Plan, The Spatial Development Strategy For Greater London, 2021: 12):

- ◇ Güçlü ve kapsayıcı topluluklar oluşturmak
- ◇ Arazinin en iyi şekilde kullanılması
- ◇ Sağlıklı bir şehir oluşturmak
- ◇ Londralıların ihtiyaç duyduğu evleri teslim etmek
- ◇ İyi bir ekonomiyi büyütmek
- ◇ Artan verimlilik ve dayanıklılık

olarak sayılmıştır.

Londra Planında, mekânsal gelişim modelleri, fırsat alanları, büyüme alanları, merkezi faaliyet bölgesi, ofisler, diğer stratejik işlevler ve konut geliştirme, kalkınma ilkeleri ve kalkınma planı belgeleri, şehir merkezi ağı politikalarına yer verilmektedir.

Tasarım başlığı altında; Londra'nın büyüme biçimi, karakteri ve kapasitesi, sürdürülebilir yoğunluklar için altyapı gereksinimleri, tasarım odaklı yaklaşımla site kapasitesinin optimize edilmesi, kapsayıcı tasarım, barınma kalitesi ve standartları, erişilebilir konut, yüksek binalar, bodrum geliştirme, emniyet, asayiş ve acil durumlara dayanıklılık, yangın güvenliği, gürültü politikalarına;

Konut başlığı altında; artan konut arzı, küçük siteler, uygun fiyatlı konut sağlanması, karşılanabilir konut kullanım hakkı, uygun fiyatlı konutun izlenmesi, mevcut konut kaybı ve site yeniden geliştirme, kiralamak için yap, desteklenen ve özel konaklama, yaşlı barınması, çingene ve gezgin konaklaması, öğrenci konaklaması, paylaşımlı yaşam politikalarına;

Sosyal Altyapı başlığı altında, sosyal altyapısının geliştirilmesi, sağlık ve sosyal bakım tesisleri, eğitim ve çocuk bakım tesisleri, oyun ve eğlence, spor ve dinlenme tesisleri, umumi tuvaletler, defin alanları, politikalarına;

Ekonomi başlığı altında; ofisler, uygun iş alanı sağlanması, uygun fiyatlı çalışma alanı, Londra'nın ekonomik işlevini desteklemek için sanayi, lojistik ve hiz-

metler için arazi, stratejik endüstriyel lokasyonlar, sanayi siteleri, endüstriyel yoğunlaşma, ortak yerleşim ve ikame, Sektörün büyüme fırsatları ve kümelenmeleri, perakende, marketler ve sıcak yemek paketleri, ziyaretçi altyapısı politikalarına;

Miras ve Kültür başlığı altında; mirasın korunması ve geliştirilmesi, dünya mirası alanları, stratejik ve yerel görüşler, yönetim çerçevesi, endüstrileri destekleme politikalarına;

Yeşil Altyapı ve Doğal Çevre başlığı altında; Yeşil altyapı, Londra'nın Yeşil Kuşağı, Açık alan, Kentsel yeşillendirme, Biyoçeşitlilik ve doğaya erişim, Ağaçlar ve ormanlık alanlar, Gıda üretimi, Jeoçeşitlilik politikalarına;

Sürdürülebilir Altyapı başlığı altında; hava kalitesinin iyileştirilmesi, Sera gazı emisyonlarının en aza indirilmesi, Enerji altyapısı, Isı riskini yönetme, Su altyapısı, Dijital bağlantı altyapısı, Atıkların azaltılması ve döngüsel ekonominin desteklenmesi, Atık kapasitesi ve net atık kendi kendine yeterlilik, korumalı atık sahaları, kümeler, hidrolik kırma (çatlatma), sel risk yönetimi, sürdürülebilir drenaj, su yolları, su taşımacılığı, Londra'nın su yollarının korunması ve geliştirilmesi politikalarına;

Taşıma başlığı altında; ulaştırmaya yönelik stratejik yaklaşım, sağlıklı sokaklar, taşıma kapasitesi, bağlanabilirlik ve koruma, ulaşım etkilerinin değerlendirilmesi ve hafifletilmesi, bisiklete binme, otopark, konut park yeri politikalarına yer verildiği görülmektedir (The London Plan, The Spatial Development Strategy For Greater London, 2021:10-433).

3.3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı

Stratejik planı, faaliyet raporlarını, imar planlarını ve borçlanma kararlarını onaylamak, bütçe ve performans ölçütlerini, hizmet politikalarını ve stratejileri belirlemek meclisin görevi dahilindedir (Ekici, 2019: 282).

1936 yılında Henri Prost İstanbul Nazım Planını oluşturmakla ve 1951 yılına kadar uygulamakla görevlendirilmiştir. 1956-1960 yılları arasında ise Alman Plancı Hans Hogg davet edilerek İstanbul Nazım Planı yeniden hazırlanmıştır. 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Yasa ile İstanbul Büyükşehir Belediye sınırları 1.830,92 km²'den 5343 km²'ye çıkarılarak tüm il sınırına genişletilmiştir (Ekici, 2019: 288-289).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında belirlenen tema, amaç, hedefler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 5. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024) Tema, Amaç, Hedef Tablosu

Tema	Amaçlar	Hedefler
Ulaşılabilir İstanbul	Nitelikli ve fonksiyonel yaşam alanları geliştirerek dayanıklı bir şehir oluşturmak	İstanbul'un afete dayanıklılığını artırmak
		İstanbul'un kültür ve tarihini yansıtan, sürdürülebilir kent estetiğini sağlamak
		Kentsel dönüşüm hizmetlerini afet önceliği ile şeffaf ve katılımcı yöntemlerle gerçekleştirmek
		Kentsel planlama sürecini hazırlanmakta olan 2050 vizyon belgesi çerçevesinde kentsel bilişimden yararlanarak şeffaf ve katılımcı biçimde yönetmek
		Afet ve acil durumlara müdahale kapasitesini ve toplumsal farkındalığı, akıllı sistemler ve teknolojiden faydalanarak geliştirmek
		İmar uygulama ve denetim süreçlerini etkin yönetmek
		Bütünleşik kent bilgi sistemini geliştirerek akıllı şehir uygulamaları ile sistemin etkin kullanımını sağlamak
	Sürdürülebilir hareketlilik kapsamında kentsel ulaşımı geliştirmek	Raylı sistemin ağırlığını ve toplu ulaşım içindeki payını artırmak
		Toplu taşımada entegrasyonu, erişilebilirliği ve kaliteyi artırmak
		Deniz yolu taşımacılığının kapasitesini ve toplu ulaşım içindeki payını artırmak
		Akıllı ulaşım sistemlerini ve ulaşım altyapı uygulamalarını artırarak trafiği etkin yönetmek
		Altyapı kazı işlerini en aza indirmek için yeni yöntem-teknoloji uygulamalarını ve altyapı yönetiminde entegrasyonu geliştirmek
		Karayolu sistemleri altyapısını güçlendirmek ve sürdürülebilir kılmak

Tema	Amaçlar	Hedefler
Çevreye Duyarlı	Sürdürülebilir çevre ve enerji yönetimini güçlendirmek	Atık yönetim uygulamalarını geliştirerek geri dönüşüm oranını artırmak
		Yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve aydınlatma tesislerine yönelik faaliyetleri etkinleştirmek, yaygınlaştırmak
		Sürdürülebilir yeşil alanlar oluşturmak ve kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarını artırmak
		İklim değişikliği ile mücadeleyi yaygınlaştırarak çevreyi korumak
Üreten İstanbul	Kentın ekonomik değerinin yükselmesine katkı sağlamak	İstanbul'un turizm potansiyelini geliştirmek
		Kentin yaratıcı ve inovatif potansiyelini açığa çıkaracak bilim teknoloji, inovasyon merkezlerini planlamak ve girişimciliği teşvik etmek
		İstanbul ekonomisine ve istihdama katkı sağlamak
		Kentsel tarımı teşvik etmek
Paylaşan İstanbul	Sosyal ihtiyaçları eşit ve kapsayıcı bir şekilde karşılayarak paylaşan bir şehir oluşturmak	Sosyal destek hizmetinin çeşitliliğini, etkinliğini, verimliliğini geliştirmek ve kapsayıcılığını artırmak
		Eşit haklara ulaşamayan toplumsal gruplara yönelik hizmetleri geliştirmek
		Cenaze hizmetlerini kapsayıcı ve etkin şekilde yürütmek
Yaşayan İstanbul	Sosyal yaşam olanaklarını geliştirerek yaşayan bir şehir oluşturmak	Spor hizmetlerinin çeşitliliğini ve erişilebilirliğini artırarak kentin spor imkanlarını genişletmek
		Koruyucu, önleyici ve tedavi edici sağlık hizmetlerini geliştirerek, erişilebilir, kapsayıcı ve etkin hale getirmek
		Kentin kütüphanelerini nicelik ve nitelik olarak artırarak kütüphanecilik faaliyetlerini geliştirmek
		Sahipsiz hayvanların rehabilitasyon ve poliklinik hizmetlerini ilgili paydaşlar ile birlikte iyileştirmek ve sahiplendirilmelerini teşvik etmek
		Erişilebilir ve kapsayıcı stratejiler ile dinamik bir kültür sanat alanı yaratmak
		Toplum düzenine yönelik ruhsatlandırma ve denetim faaliyetlerini eşit, adil, tarafsız bir şekilde yönetmek
		İstanbul'un sağlıklı ve ekonomik gıdaya ulaşmasına katkı sağlamak ve hal kapasitesini artırmak

Tema	Amaçlar	Hedefler
Eşsiz Miras	Kültürel, mimari ve doğal şehir mirasını korumak ve geliştirmek	Katılımcı süreçlerle bağımsız modeller oluşturarak kültürel mirası korumak, önleyici koruma süreçlerini katılımcılık ile kalıcı ve etkin kılmak
		İstanbul'un kültürel ve tarihsel kimliğini yansıtacak çağdaş müzeleri turizm ve kültür ihtiyaçları açısından planlayarak oluşturmak
		İstanbul'un somut ve somut olmayan kültürel miras envanterini ve koleksiyonlarını oluşturmak ve geliştirmek, eğitici, bilgilendirici araştırma faaliyetleri ile kamuoyuna sunmak
		Kentin kültürel miras yapılarını projelendirmek, belgelemek, korumak, restore etmek
Finansal Sürdürülebilirlik	Finansal sürdürülebilirliği sağlamak	Gayrimenkulleri etkin ve fonksiyonel bir şekilde yönetmek
		Kurumsal kaynak planlaması ile tedarik süreçlerini tasarrufu sağlayarak şeffaf ve hesap verilebilir bir şekilde yönetmek
		Yeni gelir kaynakları oluşturmak, mevcut kaynakları tasarruf ve bütçe disiplini ile eşitlik ve şeffaflık çerçevesinde yönetmek
		Alternatif finansman kaynakları geliştirmek
Katılımcı ve Yenilikçi Yönetim	Kurumsal yapıyı ve iş modelini adil, katılımcı ve yenilikçi yöntemlerle geliştirmek	İBB, bağlı kuruluş ve iştirak şirketlerinin iletişim, koordinasyon ve işbirliğini güçlendirmek
		Fiziksel kaynakları etkin ve fonksiyonel bir şekilde yönetmek
		Kurumsal ve yönetsel yetkinlikler doğrultusunda insan kaynağı yapısı ve kapasitesini güçlendirmek
		Kritik iş süreçlerini mükemmelleştirmek ve proje yönetimi sistematiğini güçlendirmek
		Ölçülebilir, ulaşılabilir ve akılcı hedeflerle yönetim sistematiğini güçlendirmek
		Vatandaş deneyimini dikkate alarak tüm paydaşların karar alma süreçlerine eşit ve etkin katılımını sağlamak
		Kurumsal yapıyı ve itibarı güçlendirerek kurumu yarının dünyasına hazır hale getirmek
		Kurumsal bilgi teknoloji altyapısını geliştirmek
İç denetimin etkinliğini ve farkındalığını artırmak		

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı, 2020:12-14.

3.4. Ankara Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı

Ankara Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planında stratejik amaç ve hedefler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 6. Ankara Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024) Amaç Hedef Tablosu

Amaçlar	Hedefler
Yaşam kalitesi yüksek, planlı ve düzenli yerleşim alanlarına sahip, temiz içme suyu, kanalizasyon ve atık su hizmetlerinin tüm kente yayıldığı, yenilikçi kentsel tasarımlarla donatılmış yaşanılabilir bir kent inşa etmek.	Belediye sınırında kalan 25 ilçeye ilişkin halihazır haritaları yapmak ve/veya güncellemek
	Belediyeye ait gelir getirmeyen atıl taşınmazları ıslah etmek
	Kamulaştırma işlemlerinde uzlaşma yöntemini ve taşınmazların idare veya kamu adına tapuda tescil işlemlerini etkin kılmak
	Kentsel dönüşüm projeleri kapsamında konut üretimi yapmak
	Yaşam kalitesi yüksek ve yaşanılabilir bir şehir oluşturmak için ihtiyaç duyulan hizmet, sosyal, kültürel, sportif, inanc vb. donatıları inşa etmek
	2024 yılı sonuna kadar Çevre Düzeni Planını güncellemek
Toplu taşıma odaklı, güvenli, hızlı, konforlu, çevre dostu, kentin ekonomik ve sosyal gelişimine uyumlu, teknolojik yeniliklere açık, engelsiz ve sürdürülebilir modern ulaşım sağlamak.	Trafik akışının güvenli, çevre dostu, sosyal gelişime uygun, sürdürülebilir ve engelsiz olmasını sağlamak
	Güvenli, erişilebilir, modern ve sürdürülebilir ulaşımı sağlamak için gerekli olan yollar, tretuvarlar, sanat yapıları ve yatay trafik işaretlemelerini yapmak
Doğa ve hayvan dostu bir yönetim anlayışı ile ekolojik dengeyi koruyan, biyolojik çeşitliliği destekleyen, etkili bir atık yönetimi ile yenilenebilir enerji politikalarını esas alan, sürdürülebilir çevre yönetimini benimsemiş, iklim değişikliklerinin olumsuz etkilerinin farkında bir kent oluşturmak.	Yeşil alanların korunması, artırılması ve kemirici-vektörle mücadele edilmesini sağlamak
	Kentin temizliğini sağlayarak sıfır atık projelerini gerçekleştirmek
	Hayvanların toplanması, kısırlaştırılması, aşılanması, tedavisi, kayıt altına alınması, beslenmesi ve barınması gibi veterinerlik hizmetlerini sağlamak
	Sürdürülebilir, temiz hava ve yaşanabilir bir çevre oluşturmak
Dengeli bir kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi amacıyla üreticilere uygun eğitim, üretim ve pazarlama desteği ile kırsal ekonomiyi çeşitlendirerek iyileştirmek, tarımsal alanları korumak, yeni istihdam alanlarının açılmasını ve kadın istihdam politikalarını desteklemek	Kırsal ekonomiyi çeşitlendirerek iyileştirmek ve desteklemek
	Kırsal kalkınmayı gerçekleştirmek için üreticiye eğitim, üretim ve pazarlama destekleri vermek
	Kadın istihdamını zenginleştirmek amacıyla meslek edindirme kursları düzenlemek
	Halka hizmet sunumunda muhtarların taleplerini karşılamak

Amaçlar	Hedefler
Dezavantajlı vatandaşlarımızın sağlık, eğitim, istihdam, ulaşım, kültürel ve sosyal alandaki ihtiyaçlarına cevap vermek; söz konusu bireylerin kent yaşamına dahil edildiği, erişilebilir yaşam alanlarına sahip engelsiz bir kent oluşturmak	Dezavantajlı vatandaşların sosyal ve toplumsal alandaki ihtiyaçlarına cevap verecek sosyal projeleri hayata geçirmek, fiziksel ve ruhsal sağlıklarının korunmasını, sosyal ilişkilerinin geliştirilmesini ve devam ettirilmesini, huzur, güven ve refah içinde bulunmalarını sağlamak; bu amaçla eğitsel ve sosyal amaçlı tesisler açmak
	Dezavantajlı grupların sosyal, kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak seminer ve etkinlikler düzenlemek
	Kentin ihtiyacı olan bakım ve onarım işlerinin yapılmasını sağlamak
	Hastalara ve sağlıklı yaşama destek olmak
	Dezavantajlı vatandaşların ulaşımını kolaylaştırmak
Kentin kadim kültürel mirasını koruyarak turizmin gelişmesini hedeflemek, kültür sanat etkinliklerinin toplumun her kesimine yayılmasına imkân tanımak ve sporun tüm branşlarında her türlü desteği sağlayarak geleneğini geleceğine taşımak	Kültür ve tabiat varlıklarının korunarak yaşatılması ve turizme kazandırılmasını sağlamak
	Uluslararası platformda kentin tanıtım faaliyetlerini yürüterek turizme katkı sağlamak ve kurumun imajını yükseltmek
	Başarılı sporculara ve spor kulüplerine destek sağlamak, tanıtım ve kültürel organizasyonlar düzenlemek
	Kültür sanat etkinlikleri ve sosyal faaliyetleri toplumun her kesimine yayacak şekilde faaliyetler düzenlemek
	Kentin endemik flora ve faunasını kent estetiği tasarımında kullanmak
Ortak akıl, sosyal dayanışma ve paylaşımı toplumsal barışın temeli kabul edip gençleri ve çocukları karar alma süreçlerine katmak ve onurlu bir yaşam için sağlık, eğitim, güvenlik, gıda gibi toplumun temel ihtiyaçlarını herkese adil bir şekilde sunmak	Dar gelirli ve yoksul vatandaşlarımızın yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla sosyal yardımlar yapmak
	Dar gelirli engelli vatandaşlarımızın yaşam standartlarını yükseltmek için engel gruplarına göre ihtiyaç duydukları araç ve gereçleri sağlamak
	Kentin bütün kesimlerine ihtiyaç duyulan alanlarda sosyal hizmet ve yardımların ulaştırılması için sosyal hizmetler yapmak
	Kentin huzur ve esenliğini sağlamak
	Vatandaşların can ve mal güvenliğini korumak, olaylara hızlı ve etkin müdahale etmek
	Hayvansal kökenli gıdaların üretim ve tüketim yerlerinin kontrollerini yapmak ve toptancı balık haline gelen su ürünlerinin muayenelerini yapmak
	Hayvanlarla ilgili vatandaşın bilinçlendirilmesi için eğitim vermek ve sosyal çalışmalar yapmak
	Dini ve geleneksel kurallara uygun olarak vatandaşların memnuniyetini hedefleyen cenaze hizmetlerini sunmak

Amaçlar	Hedefler
Kaynakların etkin ve verimli kullanarak, inovatif teknoloji imkanları ile hizmet çeşitliliği ve kalitesini artırmak; vatandaş, paydaş ve çalışan memnuniyeti odaklı katılımcı, adil, şeffaf ve hesap verebilir bir kurumsal yönetim anlayışı sunmak	İnovatif teknoloji imkanları ile hizmet çeşitliliği ve kalitesini artırmak
	Çalışan yetkinliği ve memnuniyetinin artırılması, bireysel performansın ölçülmesi ile ilgili sistemin kurulması ve uygulanmasını sağlamak
	Belediye hizmetlerinin vatandaşlara duyurulmasını sağlamak ve vatandaşların istek, öneri ve şikayetlerini cevaplamak
	Belediye şirket ve iştiraklerinin verimlilik ölçütleri doğrultusunda izlenmesi ve değerlendirilmesini sağlamak.
	Adil, şeffaf, hesap verebilir, finansal sürdürülebilirliği hedefleyen kurumsal yönetim anlayışını sağlamak için belediye öz gelirlerinin tahsilat oranını artırmak
	Belediye hizmet üretiminde kullanılan bütün araç ve ekipmanların etkin ve verimli kullanılmasına yönelik bakım, onarım ve yakıt tüketimini yönetmek
	Yerel yönetim hizmetlerinde bilgi teknolojilerinin kapasitesini ve kalitesini arttırmak
	Sürdürülebilir bir kent yaşamı için teknolojiyi Ankara'yla buluşturacak "Akıllı Kentler" vizyonunu hayata geçirmek
	Belediyenin tüm birimlerine temini sağlanan; kırtasiye ve diğer sarf malzemelerinin stok kontrol yönetimi tam sağlanarak zamanında temin etmek, ana binanın temizlik, güvenlik, bakım ve onarımını yapmak, enerji yönetimini verimli bir şekilde yönetmek, taşınmaz kiralama işlemlerini muhammen bedel ve diğer yönetsel işlemleri etkin bir şekilde yürütmek
	Belediyeye ait coğrafi nitelikte tüm verilerin standartlara uygun hale getirilerek coğrafi bilgi sistemlerinin aktif olarak kullanılmasını sağlamak
	İş kazası ve meslek hastalıklarını en alt düzeye indirmek
	Kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanımının gözetilmesi amacıyla denetim/teftiş kapasitesini artırmak
Belediye hizmetleriyle ilgili alınan kararların vatandaşlara, talepleri durumunda bildirilmesini sağlamak	

Kaynak: Ankara Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı, 2019: 133-135.

3.5. Stratejik Planların ve Belirlenen Amaçların Karşılaştırılması

"Belediyelerde Stratejik Planlama Süreci: Londra ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinin Karşılaştırılması" konulu bir çalışmada Londra ve İstanbul büyükşehir belediyelerinin stratejik planlarının karşılaştırılmasında (Arıkan, 2016: 73-82):

- ◇ İstanbul Büyükşehir Belediyesi stratejik planının, kamu idareleri için stratejik plan hazırlama kılavuzu referans alınarak hazırlandığı, Londra Büyükşehir Belediyesi stratejik planının, Bryson'ın 10 basamaklı stratejik planlama sürecinin evrelerinden faydalanılarak, kendi organizasyon yapısına uygun olarak hazırlandığı,
- ◇ İstanbul Büyükşehir Belediyesi strateji planlama sürecinde afet, çevre, imar, kent ve toplum düzeni, kültür, sağlık, sosyal destek ve ulaşım olmak üzere 8 temel stratejik konu üzerinden stratejik amaçlar belirlendiği, Londra Büyükşehir Belediyesi stratejik planlama sürecinde Londra bölgesi, Londra halkı, ekonomi, kültür, ulaşım, sosyal yaşam alanları ve iklim değişiklikleri olmak üzere 7 temel stratejik konu referans alınarak stratejik amaçlar belirlendiği,
- ◇ İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait stratejik planın 5 yıllık dönemi kapsayacak şekilde yayımlandığı, Londra Büyükşehir Belediyesi'ne ait stratejik planın ise Londra'nın 20-25 yıl sonraki ihtiyaç ve beklentileri dikkate alınarak hazırlandığı,
- ◇ İstanbul Büyükşehir Belediyesi stratejik planında, çok az sayıda performans göstergesine yer verildiği, Londra Büyükşehir Belediyesi stratejik planında ise, stratejik amaç ve hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını gösterecek nitelikte performans göstergelerine yer verildiği,
- ◇ İstanbul Büyükşehir Belediyesine ait stratejik planda belirtilen stratejik amaçların, İstanbul şehrini başarıya taşıyabilecek düzeyde olmadığı, stratejik amaçların ölçülebilirliği ve gerçekçiliği noktasında eksiklikleri olduğu, vatandaş istek ve beklentilerinin stratejik amaçlara yeteri kadar yansımadağı,
- ◇ Büyükşehir belediyelerinin stratejik planlarını kendi teşkilat yapısına uyarlayarak, başarılı bir stratejik plan hazırlayabileceği, sadece yasal yükümlülüklerle yetinilmeyip Birleşmiş Milletler gibi küresel boyutta eğitim, sağlık, çevre alanlarında politika üreten kuruluşlara ait çalışmaların da stratejik planlama sürecine dâhil edilmesi gerektiği, belediye yönetimlerinin farklı stratejik plan örneklerini inceleyip yararlanmalarının doğru stratejik planlama modeli belirlenmesinde yararlı olacağı belirtilmiştir (Arıkan, 2016:76-82).

New York Planının 2050 yılına kadar bir süreci dikkate almasıyla ve özel konularda tematik planlarla da tamamlandığı dikkate alındığında nüfusu ve ekonomisi itibariyle büyükşehir ötesinde metropolitan bölge planlaması niteliğiyle özellikle metropolitan bölge niteliğindeki İstanbul şehri için dikkatle incelenmesi gereken bir örnek olduğu düşünülmektedir. Yine Londra planının da uzun vadeli niteliği dikkat çekmektedir.

New York, Londra, İstanbul ve Ankara büyükşehir belediyelerinin stratejik planlarında bulunan amaçları Tablo 7'de gösterilmektedir:

Tablo 7. New York, Londra, İstanbul ve Ankara Stratejik Planları Amaçlar Tablosu

	New York 2050 Planı	Londra 2021 Planı	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan (2020-2024)	Ankara Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan (2020-2024)
Amaçlar ve Ana Başlıklar	Canlı bir demokrasi	Tasarım başlığı altında; Londra'nın büyüme biçimi, karakteri ve kapasitesi, sürdürülebilir yoğunluklar için altyapı gereksinimleri, tasarım odaklı yaklaşımla site kapasitesinin optimize edilmesi, kapsayıcı tasarım, barınma kalitesi ve standartları, erişilebilir konut, yüksek binalar, bodrum geliştirme, emniyet, asayiş ve acil durumlara dayanıklılık, yangın güvenliği, gürültü politikaları	Nitelikli ve fonksiyonel yaşam alanları geliştirerek dayanıklı bir şehir oluşturmak	Yaşam kalitesi yüksek, planlı ve düzenli yerleşim alanlarına sahip, temiz içme suyu, kanalizasyon ve atık su hizmetlerinin tüm kente yayıldığı, yenilikçi kentsel tasarımlarla donatılmış yaşanılabilir bir kent inşa etmek
Amaçlar ve Ana Başlıklar	Yaşanabilir bir iklim, verimli hareketlilik	Taşıma başlığı altında; ulaştırmaya yönelik stratejik yaklaşım, sağlıklı sokaklar, taşıma kapasitesi, bağlanabilirlik ve koruma, ulaşım etkilerinin değerlendirilmesi ve hafifletilmesi, bisiklete binme, otopark, konut park yeri politikaları	Sürdürülebilir hareketlilik kapsamında kentsel ulaşımı geliştirmek	Toplu taşıma odaklı, güvenli, hızlı, konforlu, çevre dostu, kentin ekonomik ve sosyal gelişimine uyumlu, teknolojik yeniliklere açık, engelsiz ve sürdürülebilir modern ulaşım sağlamak

	New York 2050 Planı	Londra 2021 Planı	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024)	Ankara Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024)
Amaçlar ve Ana Başlıklar	İrk ve etnik kökene dayalı sağlık eşitsizliklerinin ortadan kaldırıldığı, sakinlerin sağlık hizmetlerine, temiz havaya ve sağlıklı gıdaya eşit erişime sahip olduğu sağlıklı yaşamlar	Yeşil Altyapı ve doğal çevre başlığı altında; yeşil altyapı, Londra'nın yeşil kuşağı, açık alan, kentsel yeşillendirme, biyoçeşitlilik ve doğaya erişim, ağaçlar ve ormanlık alanlar, gıda üretimi, jeoçeşitlilik politikaları	Sürdürülebilir çevre ve enerji yönetimini güçlendirmek	Doğa ve hayvan dostu bir yönetim anlayışı ile ekolojik dengeyi koruyan, biyolojik çeşitliliği destekleyen, etkili bir atık yönetimi ile yenilenebilir enerji politikalarını esas alan, sürdürülebilir çevre yönetimini benimsemiş, iklim değişikliklerinin olumsuz etkilerinin farkında bir kent oluşturmak
Amaçlar ve Ana Başlıklar	Kapsayıcı bir ekonomi	Ekonomi başlığı altında; ofisler, uygun iş alanı sağlanması, uygun fiyatlı çalışma alanı, Londra'nın ekonomik işlevini desteklemek için sanayi, lojistik ve hizmetler için arazi, stratejik endüstriyel lokasyonlar, sanayi siteleri, endüstriyel yoğunlaşma, ortak yerleşim ve ikame, sektörün büyüme fırsatları ve kümelenmeleri, perakende, marketler ve sıcak yemek paketleri, ziyaretçi altyapısı politikaları	Kentin ekonomik değerinin yükselmesine katkı sağlamak	Dengeli bir kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi amacıyla üreticilere uygun eğitim, üretim ve pazarlama desteği ile kırsal ekonomiyi çeşitlendirerek iyileştirmek, tarımsal alanları korumak, yeni istihdam alanlarının açılmasını ve kadın istihdam politikalarını desteklemek
Amaçlar ve Ana Başlıklar	Eğitimde eşitlik ve mükemmellik	Sosyal altyapı başlığı altında, sosyal altyapısının geliştirilmesi, sağlık ve sosyal bakım tesisleri, eğitim ve çocuk bakım tesisleri, oyun ve eğlence, spor ve dinlenme tesisleri, umumi tuvaletler, defin alanları politikaları	Sosyal ihtiyaçları eşit ve kapsayıcı bir şekilde karşılayarak paylaşılan bir şehir oluşturmak	Dezavantajlı vatandaşların sağlık, eğitim, istihdam, ulaşım, kültürel ve sosyal alandaki ihtiyaçlarına cevap vermek; söz konusu bireylerin kent yaşamına dahil edildiği, erişilebilir yaşam alanlarına sahip engelsiz bir kent oluşturmak

	New York 2050 Planı	Londra 2021 Planı	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024)	Ankara Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı (2020-2024)
Amaçlar ve Ana Başlıklar	Gelişen komşular	Miras ve kültür başlığı altında; mirasın korunması ve geliştirilmesi, dünya mirası alanları, stratejik ve yerel görüşler, yönetim çerçevesi, endüstrileri destekleme politikaları	Kültürel, mimari ve doğal şehir mirasını korumak ve geliştirmek sosyal yaşam olanaklarını geliştirerek yaşayan bir şehir oluşturmak	Kentin kadim kültürel mirasını koruyarak turizmin gelişmesini hedeflemek, kültür sanat etkinliklerinin toplumun her kesimine yayılmasına imkân tanımak ve sporun tüm branşlarında her türlü desteği sağlayarak geleceğini geleceğine taşımak
Amaçlar ve Ana Başlıklar	Modern altyapı	Sürdürülebilir altyapı başlığı altında; hava kalitesinin iyileştirilmesi, sera gazı emisyonlarının en aza indirilmesi, enerji altyapısı, ısı riskini yönetme, su altyapısı, dijital bağlantı altyapısı, atıkların azaltılması ve dögüsel ekonominin desteklenmesi, atık kapasitesi ve net atık kendi kendine yeterlilik, korumalı atık sahaları, kümeler, hidrolik kırma (çatlatma), sel risk yönetimi, sürdürülebilir drenaj, su yolları, su taşımacılığı, Londra'nın su yollarının korunması ve geliştirilmesi politikaları	Kurumsal yapıyı ve iş modelini adil, katılımcı ve yenilikçi yöntemlerle geliştirmek	Ortak akıl, sosyal dayanışma ve paylaşımı toplumsal barışın temeli kabul edip gençleri ve çocukları karar alma süreçlerine katmak ve onurlu bir yaşam için sağlık, eğitim, güvenlik, gıda gibi toplumun temel ihtiyaçlarını herkese adil bir şekilde sunmak
Amaçlar ve Ana Başlıklar		Konut başlığı altında; artan konut arzı, küçük siteler, uygun fiyatlı konut sağlanması, karşılanabilir konut kullanım hakkı, uygun fiyatlı konutun izlenmesi, mevcut konut kaybı ve site yeniden geliştirme, kiralamak için yap, desteklenen ve özel konaklama, yaşlı barınması, gezgin konaklaması, öğrenci konaklaması, ortak yaşam politikaları	Finansal sürdürülebilirliği sağlamak	Kaynakları etkin ve verimli kullanarak, yenilikçi teknoloji imkanları ile hizmet çeşitliliği ve kalitesini artırmak; vatandaş, paydaş ve çalışan memnuniyeti odaklı katılımcı, adil, şeffaf ve hesap verebilir bir kurumsal yönetim anlayışı sunmak

Kaynak: Yazar tarafından New York, Londra, İstanbul, Ankara stratejik planları incelenerek oluşturulmuştur.

New York, İstanbul, Londra ve Ankara büyükşehirleri stratejik planlarında belirlenen amaçların genel olarak benzerlik gösterdiği ancak şehrin ekonomisi, küresel ekonomideki yeri ve bulunduğu ülkenin kültür ve yaşam tarzına göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte kentin tasarımı, altyapı durumu, barınma ve konut, sosyal kalkınma ve hassas gruplar, tarihi miras ve kültürün korunması, yeşil alanların ve çevrenin korunması, atıkların azaltılması ve geri dönüşümü, şehir içi taşımacılık gibi konulara ilişkin amaçlara stratejik planlarda farklı şekillerde de olsa yer verildiği anlaşılmaktadır. Bununla beraber büyükşehirlerin özellikle gelişmiş ülkelerde bulunan benzer özellikler taşıyan büyükşehirlerin stratejik planlarını ve planlama süreçlerini takip ederek bunlardan faydalanmalarının stratejik yönetim ve planlama sürecinin iyileşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

SONUÇ

Şehirler ve özellikle büyükşehirler toplum hayatı ve insanlar için hayati derecede önemlidir. Günümüzde insanların çoğunluğu şehirlerde, büyükşehirlerde ve İstanbul, Londra, New York gibi metropolitan şehirlerde yaşadığından özellikle büyükşehirlerin ve metropolitan şehirlerin planlanması ve yönetimi önem taşımaktadır. Bu noktada bazı metropolitan nitelikli şehirlerde stratejik planlamanın gerektiği şekilde yapılmaması ve dünyada gelişen yönetim uygulamalarından yararlanılmaması nedeniyle kent sakini insanların hayatında beklenen iyileşmelerin sağlanamaması sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple büyükşehirlerin ve metropolitan şehirlerin planlamanın ve stratejik planlarının nasıl yapıldığı ve nasıl yapılması gerektiği sorusu ile karşılaşmaktadır. Bu çalışmada, uluslararası örnekler ve rehberlerden yararlanarak büyükşehirlerde ve metropolitan büyükşehirlerde planlama, stratejik yönetim ve stratejik planlama süreçlerinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi sürecine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışmada literatür araştırması ve derleme yöntemi kullanılmıştır. Türkiye'de büyükşehir belediyelerinde stratejik planlama ve stratejik yönetim sistemi yasal ve yönetsel düzenlemeler ışığında ortaya konmuş, Birleşmiş Milletler HABITAT Gündemi Kentsel Göstergeler Programı, Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehber, Kentsel Refah Ölçüm Metodolojisi, Kentsel Refah Endeksi, Akıllı Şehirler Yaklaşımı gibi uluslararası düzeyde kentsel planlama ve stratejik planlama

yaklaşımları ve standartları ortaya konularak Londra, New York, İstanbul ve Ankara büyükşehir belediyelerinin stratejik planları özellikle belirlenen amaçlar yönüyle incelenmiş, bu şehirlerin stratejik planları Birleşmiş Milletlerin yerel yönetimlerde planlama rehberleri ile birlikte karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

New York şehrinin 2050 yılına kadar dönemi öngören genel planı olarak One NYC Planının hazırlandığı anlaşılmaktadır. Türkiye’de büyükşehirlerin stratejik planları 5 yıllık sürece ilişkin olduğundan New York Şehri Planının 2050 yılına kadar dönemi kapsamı New York Şehir Planının oldukça uzun vadeli olduğunu göstermektedir. Yine New York, New Jersey Connecticut’ı içine alan metropolitan bölgedeki 31 ilçeyi de kapsayan ABD’nin en büyük metropol alanı için bölgesel planlama yapıldığı ve bölgesel planın pek çok paydaşın yer aldığı Bölgesel Planlama Birliği tarafından hazırlandığı anlaşılmaktadır. New York metropolitan alanındaki bu uygulama, özellikle Kocaeli ve Tekirdağ ile birlikte bir metropolitan bölge oluşturduğu söylenebilecek olan İstanbul ili ve çevresi için bir bölge planlaması yapılmasının gündeme getirilmesinde fayda olduğunu düşündürmektedir. Türkiye’de belediyelerde stratejik planlar beş yıllık seçim dönemine göre hazırlanmakla birlikte özellikle New York şehrinin 2050 yılına kadar olan dönemi içeren genel planı olduğu dikkate alındığında İstanbul gibi büyükşehirlerin stratejik plan dönemlerinin daha uzun vadeli stratejileri de dikkate alacak şekilde geliştirilmesi önem taşımaktadır.

New York şehrinde 2050 yılına kadar olan döneme ilişkin One NYC 2050 Planı dışında New York şehri çevre koruma, New York şehri ulaşımı gibi özel konu bazlı ve daha kısa vadeli stratejik planları olduğu görülmektedir. Bu noktada özellikle büyükşehirlerde stratejik planlar dışında konu bazlı ulaşım, çevre, kalkınma, deprem ve afetle mücadele gibi özel temalı alt planlar hazırlanmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Londra Planının çok katılımcı bir yaklaşımla hazırlandığı ve plan taslağı hakkında Dışişleri Bakanı görüşünün bile alındığı ve önerileri kapsamında değişiklikler yapıldığı anlaşılmaktadır. Londra İngiltere’nin başkenti olması hasebiyle Londra Planı hakkında Dışişleri Bakanının görüşünün alınması başkent niteliği taşıyan Ankara gibi büyükşehirlerin stratejik planlarının hazırlanması sürecinde bazı bakanlıkların da stratejik plana ilişkin görüşlerinin alınmasında fayda olabileceğini düşündürmektedir.

İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerin özellikle gelişmiş ülkelerde bulunan benzer özellikler taşıyan büyükşehirlerin stratejik planlarını, planlama süreçlerini ve Birleşmiş Milletler HABITAT Gündemi Kentsel Göstergeler Programı, Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehber, BM Kentsel Refah Ölçüm Metodolojisi ve Kentsel Refah Endeksi ve Akıllı Şehirler Yaklaşımına ilişkin uluslararası nitelikli rehberleri takip ederek kendi stratejik yönetim süreçlerini ve stratejik planlarını gerektiğinde güncellemelerinin planlama sürecinin iyileşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberinde; büyükşehirler için HABITAT Gündemi Kentsel Göstergeler Programı, Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehber, BM Kentsel Refah Ölçüm Metodolojisi ve Kentsel Refah Endeksi, Akıllı Şehirler Yaklaşımına ilişkin uluslararası nitelikli rehberler dikkate alınarak farklı bir planlama metodolojisi oluşturulması, büyükşehir stratejik planlarında Londra şehri örneğinde olduğu gibi merkezi yönetimin katılımının sağlanması ya da görüşünün alınması önerilmektedir.

Yine 11. Kalkınma Planında şehirleşme konusunda ortaya konan amaç, politika ve tedbirler ile akıllı şehir uygulamalarının hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Ankara Büyükşehir Belediyesi (2019).“Ankara Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı”, <https://s.ankara.bel.tr/files/2022/04/06/c2dd96f266679134a44d544972fd36dc.pdf> (Erişim Tarihi: 25.02.2023).
- ARIKAN, Görkem (2016). **Belediyelerde Stratejik Planlama Süreci: Londra ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinin Karşılaştırılması**, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- COŞKUN, Bayram; Çiğdem PANK ve Eyüp ŞEN (2019). “Metropolitan Kent Yönetimine Geçiş: Türkiye ve İtalya Örnekleri”, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, 2019, Cilt:2, Sayı: 2, ss: 301-314.
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). “**Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberi**”, http://www.sp.gov.tr/upload/xSpKutuphane/files/2nABM+Belediyeler_Icin_Stratejik_Planlama_Rehberi.pdf (Erişim Tarihi: 22.02.2023).
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “**11. Kalkınma Planı (2019-2023)**”, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlanı.pdf> (Erişim Tarihi: 06.03.2023).
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, “**2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı**”,<http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/fzDqC+EylemPlanı.pdf> (Erişim Tarihi: 25.02.2023).
- EKİCİ, Birol (2019). **Karşılaştırmalı Büyükşehir Yönetimi Londra New York Tokyo Paris İstanbul**, 1. Baskı, Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, İstanbul.
- GÜNGÖR, Şadiye; Önder KUTLU (2018).“Yerel Yönetimlerde Stratejik Yönetim Yaklaşımı”, **Kent Akademisi Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi**, Cilt: 11 Sayı: 2, Yaz 2018, ss: 305-316.
- İNAN, Özlem (2019). **Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülebilirliği: Belediye Stratejik Planları Üzerinden Bir Değerlendirme**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2020). “İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı”, <https://ibb.istanbul/BBImages/Slider/Image/ibb-stratejik-plan-2020-2024.pdf> (Erişim Tarihi: 25.02.2023).

- Kalkınma Bakanlığı (2013). “**Kamuda Stratejik Yönetim Çalışma Grubu Raporu**”, http://www.sp.gov.tr/upload/xSpKutuphane/files/iyomu+Kamuda_Stratejik_Yonetim_Calisma_Grubu_Raporu.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2023).
- London Mayor (2021). “The London Plan, The Spatial Development Strategy For Greater London”, https://www.london.gov.uk/sites/default/files/the_london_plan_2021.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2023).
- MEMİŞ, Barış (2019). **Ortaokullarda Yönetici ve Öğretmenlerin Stratejik Planlama Algıları Ve Stratejik Planlama Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Bursa İli Örneği**. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- New York City Mayor Bill De Blasio (2019). “One New York City 2050 (One NYC 2050)”, <https://onenyc.cityofnewyork.us/#main-content> (Erişim Tarihi: 25.02.2023).
- New York City Municipality Department of Transportation (2016). “**Strategic Plan 2016 (New York Ulaşım Stratejik Planı 2016)**”, <https://www.nyc.gov/html/dot/downloads/pdf/Strategic-plan-2016.pdf> (Erişim Tarihi: 25.02.2023).
- New York City Municipality (2018). “**NYC Environmental Protection 2018 Strategic Plan (New York Çevre Koruma Stratejik Planı 2018)**”, <https://www.nyc.gov/assets/dep/downloads/pdf/about/strategic-plan/2018-strategic-plan.pdf> (Erişim Tarihi: 25.02.2023).
- United Nations (2004). “**Urban Indicators Guidelines (Kentsel Göstergeler Rehberi)**”, United Nations Human Settlement Programme. United Nations Publications, 1-60. <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/Urban%20Indicators.pdf> (Erişim Tarihi: 26.09.2022).
- United Nations Habitat-BM (2015). “**Kentsel ve Bölgesel Planlama İçin Uluslararası Rehber (International Guidelines On Urban and Territorial Planning)**”, https://www.uclg.org/sites/default/files/ig-utp_english.pdf (Erişim Tarihi: 25.02.2023).
- UN Habitat (2016). “**City Prosperity Index Methodology and Metadata (Şehir Refah Endeksi Metodolojisi ve Veriler)**”, <https://unhabitat.org/sites/default/files/2019/02/CPI-METADATA.2016.pdf> (Erişim Tarihi: 25.02.2023).
- YAKIN İNAN, Özlem; Nihan ÖZDEMİR SÖNMEZ (2019). “Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçüm Yöntemlerinin Geliştirilmesi”, **International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences**, Vol:2, Issue:3, 2019 Yaz Dönemi. ss:184-198.